[illegible] 1860.

[illegible]BURGSCHE COURANT.

Dingsdag 13 November.

De courant verschijnt des dingsdags, donderdags en zaturdags.
Binnen deze gemeente en Vlissingen geschiedt de uitgave den avond te voren ten 8 ure.
De abonnementsprijs per drie maanden is f 3, franco per post f 3,40.
De bezending van advertentien kan geschieden tot tien ure des morgens.

UIT[illegible]VERS:
DE GEBROE[illegible]RS ABRAHAMS.

De prijs van gewone advertentien is 22 cent per regel; van huwelijks, geboorte, doodbekendmakingen enz. van één tot zes regels f 1,50, voor elken regel daarboven 22 cent; met 35 cent zegelregt voor elke plaatsing. De betaling geschiedt kontant. Buitengewoon groote letters worden berekend naar de plaats die zij innemen.

F. KLEEUWENS EN ZOON GOES BOEKHANDEL

[illegible] de verslagen van de provinciale staten en van de tweede kamer der staten generaal.

Editie van maandag avond 8 ure.

Aankondigingen

VAN HET RIJK, PROVINCIALE EN GEMEENTEBESTUREN.

DE MINISTER VAN STAAT EN VAN FINANCIEN,

Door den Koning, bij besluit van 7 april 1859, no. 103, gemagtigd om, naar aanleiding van het verzoekschrift van Mr. JACOB JAN ERMERINS, Advocaat en Notaris te Zierikzee, en aldaar ten deze domicilie hebbende gekozen ten zijnen woonhuize, over te gaan tot de oproepingen, voorgeschreven in art. 3 der wet van 30 mei 1847 (Staatsblad no. 26).

Brengt bij deze *voor de laatste maal* ter kennis van het algemeen, dat, bij een in den nacht van 24 op 25 september 1858 ten huize van den verzoeker plaats gehad hebbende diefstal met brandstichting vermoedelijk zijn vernietigd de navolgende certificaten van nationale schuld, [illegible]

[illegible] administratiekantoor van de heeren Van Harpen, [illegible] stuks certificaten, rentende 2½ ten honderd, waarvan twee à f 100 elk, genommerd [illegible] 1961 en 2246,
en negentien à f 1000 ieder, genommerd

1206	26994	27521
9827	27317	27522
26694	27342	34580
26955	27343	47739
26956	27344	47740
26968	27345	47741
	en	47742.

en drie stuks rentende 3 ten honderd, als:
no. 1049 groot f 200.
„ 1060 „ „ 500.
en „ 2940 „ „ 1000.

Van het administratiekantoor van de heeren Ketwich & Voombergh en Wed. W. Borski, negentien stuks certificaten rentende 2½ ten honderd, waarvan een, no. 5267, groot f 400, en een, no. 575, groot f 800, en de overige zeventien alle groot f 1000, genommerd als volgt:

18372	108620	140624
49477	112053	143376
[illegible]	125395	148329
[illegible]	128241	165516
93716	131113	en
108619	136995	165517,

en zeven rentende 3 ten honderd, als:
no. 115 groot f 100.
„ 5057 „ - 200.
„ 5058 „ - 200.
„ 110 „ - 500.
„ 3262 „ - 500.
„ 6176 „ - 1000.
en „ 6178 „ - 1000.

Van het administratiekantoor van de heeren Brondgeest [illegible] twee stuks rentende 2½ ten honderd, als:
no. 277 groot f 200.
en „ 577 „ - 500,
en van het administratiekantoor van de heeren S. & D. [illegible] een certificaat rentende 3 ten honderd te [illegible] no. 1197, groot f 500;

En dewijl [illegible] bovenstaande, deels met, deels zonder de onvervallen coupons [illegible] door gegane effecten, wordt [illegible] verlangd [illegible] den voet der wet van 30 mei 1847 (Staatsblad no. 26).

Wordende mitsdien [illegible] die beweren mogt eenig met de inwilliging van dat verlangen strijdig belang te hebben, opgeroepen om, op de wijze in art. 4 van die wet aangewezen, zijne regten te doen gelden.

's Gravenhage, den 8 november 1860.

De Minister voornoemd,
VAN HALL.

Binnenlandsche tijdingen.

Middelburg 12 november.

De tweede kamer der staten generaal heeft zich in de laatste dagen bijna uitsluitend bezig gehouden met de behandeling van de wet tot regeling der nieuwe regterlijke inrigting. De algemeene beraadslagingen zijn in de zitting van zaturdag ten einde gebragt en de drie eerste artikelen daarna aangenomen. Heden is de behandeling der volgende artikelen voortgezet, en werd de behandeling van art. 4 uitgesteld tot na de stemming over art. 53. Na de verwerping van een amendement is art. 5 onveranderd aangenomen met 41 tegen 21 stemmen.

Een uitvoerig overzigt der beraadslagingen van donderdag, vrijdag en zaturdag vinden onze lezers in een bij dit nommer behoorend bijvoegsel.

Sedert een aantal jaren werd dringend de behoefte gevoeld aan eene naauwkeurige kaart van de provincie Zeeland. De vele moeijelijkheden aan de zamenstelling verbonden, hielden zulk eene onderneming lang tegen, tot dat de heeren A. Mugielse en J. J. Brandt, met ter zijde stelling der bezwaren, pogingen aanwendden om een werk tot stand te brengen, waartoe volharding en werkzaamheid in groote mate werden gevorderd. Door hunne betrekking van landmeters waren zij daartoe meer dan anderen in de gelegenheid, en reeds geruimen tijd geleden vingen zij een arbeid aan, die nu voleindigd is, en die wij uitmuntend geslaagd mogen noemen. De door hen vervaardigde kaart op eene schaal 1 : 80,000 is dezer dagen bij den heer Roest alhier uitgegeven, en hoewel eerst een langdurig gebruik het meer of min volkomene in allen deele zal kunnen doen uitkomen, schroomen wij niet te zeggen dat zij van eene zorgvuldige bewerking blijken draagt. Zij is van groote uitvoerigheid en bevat o. a., hetgeen vooral voor deze provincie van belang kan worden geacht, *eene duidelijke aanwijzing* van de verschillende polders, met opgave zoo veel mogelijk van de jaren waarin zij zijn ingedijkt. De lithographische uitvoering getuigt van de meer dan gewone bedrevenheid van den heer den Doop, en de prijs is zeer gering. Wij mogen de aanschaffing aan ieder met gerustheid aanbevelen, onder bijvoeging dat de staten dezer provincie aan de vervaardigers een opmerkelijk blijk van goedkeuring hebben geschonken, door te besluiten tot den aankoop van 200 exemplaren.

Zaturdag is het voorloopig verslag verschenen, over het wetsontwerp tot herziening van het tarief van regten op in-, uit- en doorvoer. Over het algemeen wordt daarin zeer goedgekeurd het vrijgevig beginsel dat de meeste bepalingen beheerscht. In de hoofdzaak vond men hier het zelfde liberale tarief weder, ten vorigen jare door den toenmaligen minister van financien verdedigd en in menig opzigt door de tweede kamer in nog vrijgeviger zin geamendeerd. Men kon echter niet ontveinzen, dat het ontvangen van zoodanige voordragt van het tegenwoordig hoofd van het departement van financien eenigzins had verrast.

Daar tegenover werd echter gesteld, dat zich hier een nieuw bewijs voordeed van de onwederstaanbare kracht der liberale beginselen. Zelfs degenen, die in eene andere betrekking aan de verdere ontwikkeling dier beginselen tegenstand boden, ondervinden, eenmaal weder aan 't hoofd der zaken gekomen, dat, althans in een land als het onze, alleen naar zulke grondstellingen kan worden geregeerd.

Men heeft echter in het tarief een hinken op twee gedachten opgemerkt, daar van sommige artikelen het inkomend regt verhoogd wordt. Men keurde het voorstel af, om het graan met f 1,50 per lastte bezwaren.

De meerderheid is van oordeel, dat de regering nog een stap verder had kunnen gaan en een aantal onbeduidende of hoogst nuttige artikelen geheel van regten had moeten vrijstellen, aangezien de schatkist daardoor toch niet meer dan f 20,000 of f 30,000 's jaars verliezen zou.

Naar het oordeel van verscheidene leden moesten alle uitvoerregten geheel worden afgeschaft, want daarin lag iets dat naar ongeoorloofde belemmering van het regt van eigendom zweemde. Op de „lompen" is dit in dubbele mate toepasselijk, omdat de handel daarin meestal door lieden uit den minvermogenden stand gedreven wordt. De heffing van de *invoerregten* naar de waarde der artikelen, *werd door de* groote meerderheid als een beginsel beschouwd dat geen opzettelijke verdediging meer behoeft. De minderheid stond *de heffing naar het gewigt voor*.

De strenge visitatie door de ambtenaren, waaraan de regering de ingevoerd wordende goederen wil onderwerpen, werd algemeen afgekeurd, zoo mede het voorstel der regering om aan de ambtenaren, die benaderingen doen, het benoodigde geld voor te schieten.

In de aflevering voor november van het Nieuw tijdschrift voor volksvlijt, nijverheid, enz., komt een belangrijk artikel voor, over het chinesche plantengroen Lokao. Zoo als bekend is, werden in 1846 katoenen stoffen met dit plantaardig groen geverwd, voor het eerst in Europa ingevoerd. De nieuwe *oorspronkelijke kleur die bij kunstlicht onveranderd bleef*, trok spoedig de algemeene aandacht, en de nouveautés in die nuance lieten niets te wenschen over. Na uit China inlichtingen aangaande de bereiding te hebben ontvangen, beproefde men in Engeland en in Frankrijk om de genoemde verwstof ook uit inlandsche planten te vervaardigen. Na vele mislukte pogingen om den prijs van 6000 franken, door de kamer van koophandel te Lyon uitgeloofd, te behalen, is het onlangs aan den heer Charvin te Lyon gelukt om het vraagstuk op te lossen, en de door hem geleverde verwstof bezit al de eigenschappen van het beroemde chinesche groen; terwijl ook de vastheid der kleur de zelfde is. De commissie met het onderzoek van het geleverde monster belast, heeft tevens medegedeeld dat het nieuwe plantengroen voor den prijs die in het programma tot voorwaarde was gesteld, namelijk 100 franken per nederlandsch pond, kan worden geleverd.

Deze voortreffelijke verwstof wordt gemaakt uit de schors der zaagbladige wegedoorn, Rhijnbeziendoorn (rhamnus catharticus), een heester die ook in onze duinen in het wild groeijende voorkomt. De vraag naar de nieuwe verwstof zal ongetwijfeld spoedig toenemen, doch de grondstof zal gaan ontbreken, indien men den heester niet door aankweeking vermenigvuldigt, en daar deze vooral op schrale gronden voorkomt, zal zij daaraan waarschijnlijk nieuwe waarde kunnen verschaffen.

Deze wenk is voor nederlandsche industrielen en landbouwers welligt niet onbelangrijk.

Uit Harlingen wordt van den 8 dezer aan de Amsterdamsche courant geschreven:

Heden werd hier per stoomboot aangevoerd het monument, in de vestibule van het stadhuis op te rigten, ter nagedachtenis van den harlinger geschiedschrijver, dichter en wijsgeer Simon Stijl. Dit kunststuk, vervaardigd door Royer, bestaat uit een pedestal op voetstuk van wit marmer, waarop eene

inscriptie van gouden letters boven de zinnebeelden der geneeskunst; het dekstuk van de pedestal is van gekleurd marmer, en draagt de buste van onzen vermaarden stadgenoot.

In den gemeenteraad te 's Gravenhage is o. a. een voorstel van burgemeester en wethouders ingekomen, betreffende eene exploitatie van het groot stedelijk badhuis, de strekking hebbende, om de baden en het logement voor rekening der gemeente te exploiteren, terwijl de restauratie en de stal zouden worden verpacht.

Het munt- en penningkabinet der hoogeschool te Leiden heeft eene hoogst belangrijke aanwinst bekomen door een geschenk van de fransche regering, bestaande uit niet minder dan honderd negen en vijftig medailles, geslagen tusschen de jaren 1820 en 1858, en wel: 1. op de belangrijkste voorvallen op het gebied der staatkunde, van de wetenschappen en de nijverheid van dat tijdvak; 2. uit eeremedailles, zoo wel uit den tijd van koning Lodewijk Filips, als uit dien der republiek en van keizer Napoleon III.

Men schrijft uit Roermond dd. 7 november:

Sedert eenigen tijd is er ernstig sprake, dat eene associatie van plan is aan de regering voor te stellen, de limburgsche lijn van den staatsspoorweg van Maastricht over Roermond en Venlo naar Nijmegen, met vertakking van Venlo naar Viersen, van Nijmegen naar Kleef en van Nijmegen naar Arnhem. Die associatie, men spreekt van Rothschild, die reeds de spoorweglijn van Parijs naar Namen en van Luik naar Maastricht bezit, zou gemelden spoorweg willen aanleggen zonder eenig subsidie van het rijk, doch op voorwaarde, dat de bruggen te Nijmegen en te Arnhem op 's lands kosten werden aangelegd.

Benoemingen en besluiten.

RIDDERORDEN. Vergund aan den minister van staat, J. K. baron van Goltstein, lid der tweede kamer, het dragen van het grootkruis der orde van Christus van Portugal; en aan P. Stevens te Maastricht het aannemen der Leopoldsorde van Belgie.

MARINE. Op pensioen gesteld ad f 1100, de luitenant ter zee 1e klasse W. P. J. L. Stort, tijdelijk havenmeester bij de Willemsluis op het Groot noordhollandsch kanaal, en hem bepaaldelijk tot laatstgemelde betrekking benoemd, onder genot van de daaraan verbondene bezoldiging, alsmede f 900 van het hem toegelegd pensioen.

LEGER. Benoemd: bij den grooten staf, tot kapitein van de 3de klasse (naar ouderdom van rang), den 1en luitenant jhr. C. H. F. Du Monceau, van dien staf; bij den staf der infanterie, tot luitenant-kolonel en directeur der normaal schietschool, den majoor J. P. A. Canselaar, van het 2e reg.; bij het 1e regement infanterie, tot kapitein van de 3e klasse (naar ouderdom van rang), den 1en luitenant C. J.J. Bijleveld, van het regement grenadiers en jagers; bij het 2e regement infanterie, tot majoor, den kapitein J. D. U. Ledel van het 1e reg.; bij het 7e regement infanterie, tot luitenant-kolonel, den majoor W. J. P. Ravens, van het regement grenadiers en jagers; tot kapitein van de 3e klasse (naar ouderdom van rang), den 1en luitenant-adjud. B. T. P. J. van Heel, van het 3e reg.; tot majoor, zonder bezwaar der schatkist, den kapitein A. H. van Krieken, van het wapen, thans op non-activiteit; bij het regement grenadiers en jagers, den majoor A. C. A. Schönstedt, thans directeur der normaal schietschool, uit welke betrekking hij mitsdien eervol wordt ontheven.

DEPARTEMENT VAN OORLOG. Benoemd tot adjunct commies, de 1e klerk A. J. van Wachem. Op verzoek eervol ontslag verleend onder dankbetuiging, met regt op pensioen, aan den hoofdcommies met rang van referendaris D. A. van Valkenburg.

Kerk- en schoolnieuws.

Tot predikant bij de remonstrantsch gereformeerde gemeente te Rotterdam is beroepen de heer J. Herman de Ridder, thans te 's Gravenhage.

— Ll. vrijdag avond is door den kerkeraad der nederduitsche hervormde gemeente te Leyden opgemaakt het volgende twaalftal predikanten, ter vervulling der vacature, ontstaan door het verleende emeritaat aan den heer F. H. G. van Iterson: de heeren Boone, te Middelburg; van Eyk, te Deventer; Feith, te Beemster; Hofstede de Groot, te Dwingelo; Hoevers, te Leeuwarden; ter Haar, te Nijmegen; Koch, te Wormerveer; Krom, te Biervliet; Poortman, te Zwolle; Ruitenschild, te Oegstgeest; Scheffer, te Enschede, en Slotemaker, te Kats; daarna het zestal, bestaande uit de heeren ter Haar, Hoevers, Koch, Poortman, Scheffer en van Eyk.

— Te Groningen is tot predikant bij de nederduitsche hervormde gemeente beroepen, de heer G. van Gorcum, predikant te Eemnes-Binnen.

Marine en leger.

In den morgen van den 10 dezer zijn van de reede van Texel naar zee vertrokken Zr. Ms. schroefstoomschip Reteh, onder bevel van den luitenant ter zee 1e klasse jhr. H. P. de Kock, en Zr. Ms. schroef-stoomflottilievaartuig Haarlemmermeer, onder bevel van den luitenant ter zee der 1e klasse G. Koning, beide met bestemming naar Oost-Indië.

Meteorologische waarnemingen,

gedaan op 's rijks werf te Vlissingen, des middags 12 ure.

November 1860.

Datum.	Wind. Rigting.	Wind. Kracht.	Barometer bij 0°.	Thermometer C.	betrekkelijke vochtigheid.	Spanning van den damp.	Regen in 24 u.	Laagste temperat.	en verschil met de hoogste.	Aanmerkingen.
4	No.t.O.	4	767.2	3.6	0.94	5.96	0.0	2.0	3.6	dik heijig.
5	Oost.	9	768.5	6.0	0.75	5.54	0.0	1.0	7.1	helder heijig.
6	No.t.O.	18	772.8	5.8	0.83	6.06	0.0	2.0	6.8	ligt bewolkt.
7	NOost.	9	774.6	7.4	0.66	5.32	0.0	4.8	4.2	bewolkt.
8	No.t.O.	15	771.8	7.4	0.72	5.81	0.0	4.1	5.1	heijig.
9	O. t. N.	2	771.8	3.8	0.75	5.81	0.0	2.6	6.4	betrokken.
10	O. t. N.	6	765.5	5.4	0.83	5.89	0.0	3.0	4.2	dik bewolkt.

Thermometerstand.

9 nov. 's av. 11 u. 40 gr.
10 „ 's morg. 7 u. 38 „ 's midd. 1 u. 41 gr. 's av. 11 u. 38 gr.
11 „ 's morg. 7 u. 34 „ 's midd. 1 u. 41 „ 's av. 11 u. 34 „
12 „ 's morg. 7 u. 31 „ 's midd. 1 u. 40 gr.

Provinciale staten.

Zitting van 9 november.

Tegenwoordig de commissaris des konings, voorzitter, 35 leden en de griffier.

De notulen der vorige zitting worden na gedane voorlezing goedgekeurd, en daarop voor kennisgeving aangenomen de mededeelingen van den voorzitter 1. dat schriftelijk berigt is ingekomen van den heer Schout Velthuys, door ongesteldheid verhinderd deze vergadering bij te wonen; 2. dat de heeren Vis en van den Bosch nog zijn opgekomen en ingedeeld respectief bij de 2e en 1e afdeeling; 3. dat door de afdeelingen tot voorzitters en ondervoorzitters zijn benoemd de heeren de Jonge van Ellemeet en Uyttenhooven voor de eerste, Cau en Lantsheer voor de tweede, en Blaauben en de Smidt voor de derde.

Aan de orde zijn de verslagen der commissie voor de verzoekschriften, uitgebragt als volgt:

a. door den heer *de Casembroot* op dat van J. Schansman te Sluis, houdende aanbod om het door hem uitgegeven wordende Sluisch weekblad beschikbaar te stellen voor de gratis opname der van het gewestelijk bestuur uitgaande officieele stukken, tot dat daaromtrent nader eene overeenkomst kan worden getroffen.

Het rapport betoogt dat bij het staken der uitgave van de Provinciale zeeuwsche en middelburgsche stads courant, de provincie geen officieel orgaan mist, daar zij hare aankondigingen door middel van de Middelburgsche courant en het provinciaal blad openbaar maakt. De conclusie strekt verder om dit stuk te verzenden naar gedeputeerde staten, ten einde daarop zoodanige beslissing te nemen als zij zullen geraden oordeelen. Zonder hoofdelijke stemming wordt die conclusie goedgekeurd;

b. door den heer *Uyttenhooven*, op dat van A. van Haaften te St. Philipsland, houdende verzoek om eene bijdrage ter verbetering van de afdamming van het Slaak, ter verbinding van het eiland St. Philipsland met de daartegen aanleggende dijken van Noordbrabant.

De conclusie van het zeer uitvoerige rapport strekt om op dit verzoek afwijzend te beschikken, alzoo daarvoor geenerlei termen bestaan, en de adressant de hem in der tijd verleende concessie tot het afdammen van het Slaak vrijwillig heeft aanvaard, met het oog op landaanwinning te zijnen bate en dus ook geheel voor zijne risico. Ook met deze conclusie vereenigt de vergadering zich zonder hoofdelijke stemming;

c. door den heer *Fokker*, op dat van de heeren J. J. Brandt en A. Magielse te Middelburg. Hoewel bij het aanbod van een gedrukt exemplaar der door adressanten vervaardigde kaart van Zeeland, geen verzoek gedaan is, stelt de commissie, met herinnering aan wat vroeger te dezer zake is voorgevallen, en uit aanmerking dat door hen op uitstekende wijze is voorzien in eene lang gevoelde behoefte, voor, om 200 exemplaren van die kaart voor rekening der provincie aan te koopen, ter uitdeeling aan de openbare scholen in dit gewest, en voorts om gedeputeerde staten uit te noodigen bij provinciaal blad de aandacht op die uitgave te vestigen.

Nadat de heer *F. van Deinse* zijne bijzondere ingenomenheid had betuigd met dit denkbeeld, waardoor een tweeledig nuttig doel zal bereikt worden, namelijk ondersteuning van de verdienstelijke uitgevers, en schenking van een zeer nuttig en lang gewenscht werk ten dienste van het lager onderwijs, vereenigt de vergadering zich almede zonder hoofdelijke omvrage met de conclusie van dit rapport.

Thans zijn aan de orde de verslagen van de rapporteurs der afdeelingen op de onderscheidene voorstellen van gedeputeerde staten, omtrent de adressen der gemeentebesturen van Clinge, Hengstdijk, Sint Annaland, Nieuwvliet, St. Philipsland, Scherpenisse, Zaamslag, Retranchement en Philippine, allen houdende verzoek om toepassing der gunstige bepaling van art. 36 der wet op het lager onderwijs, aangezien de, volgens die besturen, de gemeenten niet bij magte zijn om voor eigene rekening te voorzien in de kosten der regeling van het openbaar onderwijs aldaar.

Vier verslagen betrekkelijk de vier eerstgenoemde adressen worden nog vóór de schorsing der zitting uitgebragt, respectievelijk bij monde van de heeren F. van Deinse, voor de twee eersten, H. J. van Deinse en J. L. de Jonge.

Het eerste, met betrekking tot de gemeente Clinge, geeft tot langdurige discussie aanleiding.

Daarbij voerde de heer *F. van Deinse* het woord. Hij wees op den geheel exceptioneelen toestand, waarin die gemeente met de daartoe behoorende gehuchten verkeert, zoowel wat de onbeschaafdheid en armoede van de overigens zeer nijvere bevolking betreft, als ten aanzien van den onbebouwbaren grond, die voor niets geschikt is en uit eene soort van erts bestaat; voorts op de uitgestrekte ligging dier grensgemeente en de onmogelijkheid der ingezetenen om hoogere lasten op te brengen, hetwelk hij door onderscheidene voorbeelden staaft. Zoo als hij reeds in de afdeeling waarvan hij deel uitmaakte, deed opmerken, zal echter de regeling van het onderwijs met opzigt tot de op het gehucht de Kauter daar te stellen school, eerst in 1861 plaats hebben, en daarvoor ook eerst later het subsidie kunnen worden bepaald; maar hij wenscht reeds dadelijk door het rijk en de provincie f 100 te doen bijdragen in de gewone kosten van het thans bestaande onderwijs. (Zie verder het bijvoegsel).

Buitenlandsche tijdingen.

Engeland.

Londen 10 november. Aan het feestmaal van den lord mayor heeft de heer de Persigny eene rede gehouden, waarin hij betoogde dat de onderscheiden regeringen van Europa een blijk van hare wijsheid hadden gegeven, door de offers die zij aan het behoud van den algemeenen vrede gebragt hadden, en dat er geene reden tot bezorgdheid of wantrouwen bestond, vermits Frankrijk en Engeland gelijke belangen hadden, en dezelfde voordeelen uit den vrede, de zelfde nadeelen uit den oorlog voor beide zouden moeten voortvloeijen. Hij besloot met de verzekering dat de keizer steeds den vrede en de goede verstandhouding met Engeland zou aankweeken.

Lord Palmerston merkte in zijne rede aan, dat de uitzigten op het behoud van den vrede allezins voldoende waren. Hij sprak met lof van de goede verstandhouding tusschen de engelsche en fransche troepen in China, en erkende dat de keizer, door het sluiten van het handelsverdrag, een bewijs had gegeven van zijne zucht om de vriendschap met Engeland te bestendigen.

Lord John Russell drukte het vertrouwen uit, dat het parlement steeds de zaak der vrijheid zou verdedigen en dat Engeland altoos zijne sympathie zou schenken aan onderdrukte volken. Ook hij verzekerde dat de uitzigten op vrede nooit gunstiger waren geweest dan thans.

— Dezer dagen is een telegram ontvangen, meldende dat een korps van 15000 man troepen van koning Frans met 4000 paarden en 32 kanonnen, door Sardiniers vervolgd wordende, bij Terracino, ten noorden van Gaëta, over de grenzen van den kerkelijken staat getrokken is en de wijk op pauselijk grondgebied genomen heeft, en dat deze troepen, te Cisterna gekomen zijnde, door de pauselijke en de fransche overheden in hunnen togt zijn gestuit en onverwijld werden ontwapend.

Van eene andere zijde ontvangt men de bevestiging van dit berigt, althans wat de hoofdzaak betreft. Een parijsch dagblad, hetwelk op de hand van koning Frans is, zegt dat, na de zamentrekking van het napelsche leger bij Gaëta, de kavallerie nutteloos werd, terwijl het moeite kostte er alle troepen te huisvesten en te voeden, en dat daarom door den koning vijf regementen kavallerie naar Terracina zijn gezonden, om vooreerst in den kerkelijken staat te blijven.

— De vice-admiraal, sir Charles Napier, is dezen ochtend op zijn buitenverblijf nabij Portsmouth in 75jarigen ouderdom overleden. Hij was ten jare 1799 in de zeedienst getreden en was onder de vele gevechten, welke hij heeft bijgewoond ernstig gekwetst geworden in eenen strijd tusschen het door hem gekommandeerde schip Recruit en de fransche korvet Diligente, die op de vlugt gejaagd werd. Laatstelijk heeft hij in den oorlog tegen Rusland het bevel gevoerd over de britsche vloot in de Oostzee. In de laatste jaren is hij herhaaldelijk lid van het huis der gemeenten geweest.

[illegible] De bokspartij om het kampioenschap in Engeland heeft [illegible] plaats gehad. Ten ruim 5 ure in den ochtend vertrok [illegible] trein met een 300tal liefhebbers naar Hungerford, in welks nabijheid de strijd [illegible] werd hervat eer de [illegible] van Hurst ten deel viel (deze telt 23 en Paddock [illegible] jaren.)

Duitschland.

Weenen 9 november. De keizer vergezelt de keizerin op hare reis naar Madera tot Munchen, en zal aldaar den koning van Beijeren, die alsdan van zijne reis teruggekeerd zal zijn, ontmoeten.

— Naar luid der jongste berigten uit Hongarije uit de openbare meening zich allengs gunstiger ten opzigte van de [illegible] constitutie, onder de stilzwijgende voorwaarde echter dat de tegenwoordige bepalingen worden aangenomen als een middel om meer te verkrijgen.

— De Wiener Zeitung van heden meldt, dat de hongaarsche hofkanselarij den 4 dezer in werking is getreden en dat [illegible] daarop betrekking hebbende werkkring van het departement van binnenlandsche zaken is opgeheven. Voorts heeft het ministerie van staat, belast met de waarneming der aangelegenheden van Zevenbergen, in afwachting van het in werking treden der zevenbergsche hofkanselarij, zijne functien als zoodanig aanvaard.

Frankrijk.

Parijs 9 november. De heer von Kisseleff is, na zijne terugkomst uit Warschau, twee malen bij den keizer ten gehoore toegelaten. Al hetgeen bereids nopens de goede verstandhouding tusschen de hoven van Frankrijk en Rusland is medegedeeld, wordt meer en meer bevestigd.

— Men verzekert dat er sprake is van het afschaffen der binnenlandsche paspoorten en van het vereenvoudigen van het stelsel der reispassen tegenover het buitenland.

— Reeds meermalen is er sprake geweest van een plan tot aansluiting van het eiland Sardinie bij Frankrijk, waartoe, men beweerde, de fransche en piemontesche regeringen met elkander waren overeengekomen. Ofschoon dit tot nu toe velen als een los gerucht werd beschouwd, heeft men evenwel dezer dagen iets opgemerkt, hetwelk daaraan eenige meerdere waarschijnlijkheid geeft. Men zegt namelijk, dat een aantal fransche ingenieurs zich op het eiland Sardinie bevinden en aldaar omtrent verschillende aangelegenheden onderzoek doen. Deze ingenieurs zijn, naar men verzekert, niet door particuliere maatschappijen, maar door het fransche gouvernement met dit doel daar heen gezonden. Het blijft intusschen niet onopgemerkt, dat een plan van annexatie bezwaarlijk zou zijn overeen te brengen met de bekende formeele verklaringen van graaf di Cavour.

Een niet minder opmerkelijk feit — wanneer het zich namelijk mogt bevestigen — is dat hier een geheim afgevaardigde van koning Victor Emmanuel moet zijn aangekomen, en dat ten gevolge daarvan eene aanzienlijke hoeveelheid ammunitie en krijgsmaterieel door het gouvernement ten behoeve der zuid-italiaansche armee moet zijn afgezonden. Uit eene goede bron noemt men zelfs hooggeplaatste personen, die bij de onderhandelingen tot dat resultaat het [illegible] hebben.

— La patrie deelt een schrijven uit Beyrout van den 28 october mede, uit hetwelk op te maken is, dat de zaken in Syrie gansch niet naar den wensch der franschen gaan. „Er heerscht hier groote spanning — zoo besluit dat schrijven — en waarschijnlijk zullen wij langer in Syrie moeten blijven, dan aanvankelijk verwacht was.”

— Het manifest van Kossuth aan de Hongaren is verschenen; het is zeer gematigd in den vorm. Kossuth doet zijnen [illegible] de redenen kennen, waarom zij zich niet bij [illegible] moeten aansluiten. Hij deelt mede, dat de omwenteling in Duitschland met rassche schreden nadert; en dat de volken ditmaal de hun aangeboden gelegenheid niet voorbij zullen laten gaan. De dwangmaatregelen, welke men op het [illegible], zullen de zucht van Duitschland naar eenheid en vrijheid niet versmooren. Indien hij zijne stem verheft, dan is [illegible] alleen om zijne medeburgers tot voorzigtigheid en gematigdheid aan te sporen. Binnen kort zal een kreet van vrijheid door Europa weergalmen. De overwinning is nabij.

Italie.

[illegible] intogt van koning Victor Emmanuel te [illegible] Garibaldi, vergezeld van het geheele napelsche [illegible] op plegtige wijze den uitslag der volksstemming [illegible] medegedeeld. De heer Conforti, een der [illegible] heeft daarop het woord tot den koning gerigt [illegible] uitkomen, met welk eene meerderheid hij tot souverein was gekozen, om alzoo de vereeniging met Sardinie tot stand te brengen. De koning heeft daarop geantwoord, dat hij de souvereiniteit aannam en dat van dit oogenblik af de dictatuur van Garibaldi ten einde was.

De koning heeft eene korte proclamatie gerigt tot de bevolking, waarin hij [illegible] niet uit de zucht tot regeren, maar uit pligtbesef als Italiaan, het besluit van den volkswil te hebben aanvaard.

Het nieuwe napelsche bewind zal spoedig in orde zijn. De heer Farini, die aan het hoofd daarvan zal staan, krijgt den titel van gouverneur-generaal, en hij zal ter zijde gestaan worden door directeuren van de onderscheidene departementen, door hem zelf te kiezen. Men noemt reeds voor binnenlandsche zaken Mancini; voor financien Scialoja; voor justitie Pisanelli, en voor openbaar onderwijs Spavento.

— Garibaldi heeft het dictatorsgezag nedergelegd, het bestuur aan koning Victor Emmanuel overgedragen en den prodictator van Napels, den heer Pallavicini, aangeschreven voortaan alleen van Z. M. bevelen te vragen. Hij begeeft zich weder naar het eilandje Caprera, hetwelk hem in eigendom toebehoort, en heeft de hem door koning Victor Emmanuel aangeboden onderscheidingen en titels afgewezen.

— Te Gaëta blijft tot dusver alles bij het oude. Terwijl Le pays verzekert, dat koning Frans II bij het voornemen blijft, om zich tot het uiterste te verdedigen, heeft hij, volgens een te Parijs vrij algemeen verspreid gerucht, besloten om aan een zijner generaals volmagt te geven, om te kapituleren en de plaats ten spoedigste te verlaten. Hij zou zich naar Munchen begeven.

Volgens andere berigten zou hij een eigenhandig schrijven van koningin Isabella van Spanje ontvangen hebben, en zich waarschijnlijk inschepen aan boord van een spaansch vaartuig. Reeds heeft hij met zijne ministers een protest ontworpen om tot de europesche hoven te rigten.

— Naar de berigten van L'indépendance belge is het nu zeker, dat het fransche eskader in de baai van Gaëta last heeft ontvangen aan koning Frans en zijne nabestaanden eene wijkplaats aan te bieden, en een bombardement der vesting van de zeezijde te beletten, maar overigens aan de militaire maatregelen der Sardiniers geenerlei hindernis of belemmering in den weg te leggen. Alzoo bemerkt zijnde, zou Frankrijks tusschenkomst, naar de verzekering van dat blad, door het londensche en het turynsche kabinet goedgekeurd zijn.

— Volgens een door liberale dagbladen medegedeeld schrijven uit Turyn van den 6 dezer zouden zeventien tot den erfgrond van den heiligen Petrus behoorende gemeenten zich onder den naam van „verbond der gemeenten” onderling hebben vereenigd om zich tegen het gezag van den roomschen stoel te verzetten, en zouden de ingezetenen hunne stem over het vraagstuk der aanhechting aan Sardinie uitgebragt, en allen daarvoor gestemd hebben. Er lagen geene fransche troepen in die plaatsen.

Betaling van coupons.

De coupons van certificaten van ingeschrevene kapitalen ten laste van den Pauselijken staat, administratie van Heukelom en Vollenhoven, verschenen 1 julij 1860, worden betaald: de coupons groot 4,60 scudi met f 10,97; die van 9 60 scudi met f 22,89; van 5 scudi met f 11,92½, en van 10 scudi met f 23,85.

Zeetijdingen.

Den 10 dezer zijn ter reede van Vlissingen gepasseerd bestemd voor Antwerpen: *Remembrance*, gez. Freeth, Shields; *Scotia*, gez. Mathissen, Oostzee; *Twee Gebroeders*, gez. Lupkens, Stettin; *Pervenche*, gez. Paris, Camillas; *Dolphyn*, gez. N. Holma, Villa-Nova:

Voor Neuzen bestemd: *Dorothij*, gez. Ths. Champly, en *Abbotsford*, gez. Mores, beide van Shields.

Als bijlegger ter reede van Vlissingen gearriveerd de nederlandsche kof *Arij Brouwer*, gez. de Boer, van Fredrikstad, bestemd voor Dordrecht:

Handelsberigten.

Meekrapprijzen.

Rotterdam 12 november.

Er werd heden weinig geveild en de vraagprijzen waren hooger; daartoe is echter weinig gedaan. Mooije driejarige racine gold f 24¼.

Graanmarkten.

Amsterdam 12 november.

Tarwe en gerst prijshoudend.

Raapolie op zes weken f 43¼. Lijnolie op zes weken f 31¼.

Rotterdam 12 november.

Gerst was heden 10, zwart- en witzaad 20 cent hooger; doch haver 20 cent lager. Overigens bleven de prijzen onveranderd.

Axel 10 november.

Oude tarwe f 13,05 a f 14,—; nieuwe dito f 10,75 a f 12,35; Rogge f 6,55 a f 7,—; Wintergerst f 6,05 a f 6,55; Zomer dito f 5,60 a f 5,85; Haver f 3,50 a f 4,40; Groene erwten f 8,40 a f 10,25; Boekweit f 7,— a f 7,45, per mud.

Prijzen van effecten.

Amsterdam 12 november.

Nederland.	Certific. Werkelijke schuld	2½	pct.	63¼
	dito Nationale dito	3	„	75¼
	dito dito dito	4	„	—
	Aand. Handelmaatschappij	4½	„	129¾
Rusland.	Oblig. 1798/1816	5	„	102
	Certific. Hope & co.	4	„	77¼
	dito dito 1855, 6de serie .	5	„	96⅞
	dito	6	„	57¼
	Aand. spoorweg			207½
	Leening 1860. (contant)	4½	„	89⅞
Polen.	Schatkistobligatien	4	„	—
Spanje.	Obligatien	1¼	„	39[illegible]
	dito binnenlandsch	3	„	47¼
	Certific. coupons bewijzen			—
	Crediet instelling			—
Oostenrijk.	Obligatien Weener metalliek . . .	5	„	46⅝
	dito amsterdamsche	5	„	67¾
	dito nationale	5	„	53⅛
	dito 1847/1852	2½	„	—
	Bank actien	3	„	664
Belgie.	Certificaten bij Rothschild	2½	„	—
Portugal.	Obligatien	3	„	44⅝
	dito nieuwe	3	„	43¼
Grenada.	dito			13¼
Venezuela.	dito	2½	„	20⅞
Illinois.	dito	7	„	91⅛
Mexico.	dito	3	„	20⅜

Londen, 10 november, ten 12 ure. Consols 93⅜.

Weenen. 10 nov. (slotprijzen) Metalliek 5 pct. 65,85.

Parijs, 10 nov. (slotpr.) 4½ pct. compt. —,— 3 pct. 70,25

Mengelingen.

Oostenrijks financien.

In het „Journal des économistes” vindt men een belangrijk artikel van J. E. Horn, over de financien van Oostenrijk. Mogt iemand verlangen dit stuk in zijn geheel te lezen, hij neme dan de elfde aflevering van den loopenden jaargang der „Wetenschappelijke bladen” ter hand; in onze taal is het er overgebragt. Zie hier eenige gegevens, welke wij aan dat verpletterende opstel ontleenen.

Kort voor het uitbreken der maart-revolutie, in 1847, beliep het bedrag der gewone uitgaven 168, 798, 485 florijnen. Voor den aanvang van den oorlog in Italie, in 1858, vorderden die zelfde uitgaven eene som van 316, 759, 801 florijnen. Wij merken hier eene vermeerdering van 147, 961, 316 florijnen of van 87.65 pct. Echter meene men niet dat de financiele bezwaren, waarmede Oostenrijk volgens bovenstaanden staat te kampen heeft, enkel zijn toe te schrijven aan de vermeerdering van het budget van oorlog. Terwijl in 1847 het leger 37,30 pct. van het geheele bedrag der uitgaven verslond, kon het in 1858 met een aandeel van 32,69 pct. volstaan. De uitgaven voor het leger vereischt, zijn volstrekt niet in de zelfde verhouding als die der overige departementen verhoogd. De eerste oorzaak van den droevigen toestand der oostenrijksche geldmiddelen is elders dan in uitbreiding en versterking van het leger te zoeken. Het ministerie Bach-Schwarzenberg wilde tegen elken prijs het ideaal van eene gecentraliseerde en volkomen absolutistische monarchie verwezenlijken. Elke zelfstandige werkzaamheid moest dus aan de provincien, de departementen, de gemeenten, de individuen worden ontroofd. De staat zou voortaan alles bezorgen; als eene ijverige voogdes zou zij al de belangen harer onmondige pupillen behartigen en aan deze niet de minste vrijheid overlaten; het administratief, het regterlijk en het policiegezag moesten bij gevolg tot in het oneindige worden uitgebreid. Wij willen hier nu niet bespreken de nadeelige gevolgen, welke zoodanig stelsel uit een zedelijk oogpunt na zich sleept. Wij willen er niet over uitweiden hoe het de wilskracht, het gevoel van verantwoordelijkheid, het bewustzijn van regt en pligt bij den burger ondermijnt. Uit een geldelijk oogpunt slechts beschouwen wij dit stelsel, en dan getuigen de onbarmhartige cijfers dat het nederkomt op eene vermeerdering van uitgaven bij het ministerie van binnenlandsche zaken van 59 pct., bij dat van justitie van 218 pct., bij dat van policie eindelijk van 313 pct.! Daar de zoogenaamde gewone inkomsten, met hoeveel strengheid ook ingevorderd, natuurlijk niet even snel konden toenemen als de lasten, moest men leenen, overal leenen, altijd leenen, leenen tegen elken prijs. Zie daar hoe in 12 jaren de rentelast met 111,5 pct. vermeerderde! Geven deze cijfers niet eene krachtige les aan hen die den staat in een alvermogenden alverslindenden Leviathan wenschen te veranderen? En wat moet er van volksgeest en vaderlandsliefde worden, waar men door zulke knellende ketenen aan den grond zijner vaderen geklonken wordt?

Letten wij op den oorsprong der verbazende sommen welke door de oostenrijksche regering worden verbruikt.

Van de 148 millioen florijnen, welke het bestuur van het nieuwe Oostenrijk meer kost dan het bestuur, hetwelk 1848 voorafgaat, is er naauwelijks een tiende gedeelte dat men aan de ontwikkeling van de algemeene welvaart te danken heeft. Het overige vloeit voort òf uit nieuwe belastingen, òf uit de verhooging en uitbreiding van de bestaande, òf uit den verkoop van staatsdomeinen, òf eindelijk uit leeningen, gedwongene zoo wel als vrijwillige. En toch konden de inkomsten geen gelijken tred houden met de uitgaven. Zij hadden elkander welligt kunnen dekken in een land, dat met reuzenschreden op den weg der economische ontwikkeling vooruitging; in Oostenrijk daarentegen werd alle gezonde en vruchtbare ontwikkeling stelselmatig belemmerd. De spoorwegen, heerlijke hulpmiddelen van nijverheid en koophandel overal elders, zijn in Oostenrijk in de eerste plaats militaire wegen; zij moeten bovenal dienen om opstand en revolutie te bedwingen. Elk dienstjaar leverde dan ook sedert 1847 een aanzienlijk te kort; het bedrag der te korten van 1847 tot 1858 beloopt *1.181.303.496 florijnen of gemiddeld 107,391,227 florijnen jaarlijks*; d. i. ruim twee derden der inkomsten, welke voor 1848 door de schatkist aan de geheele monarchie ontleend werden.

Ter bestrijding der te korten verkocht het gouvernement zijn domeinen, zijn spoorwegen, en overigens leende het, zoo veel en zoo lang het leenen kon. Thans vindt het nergens meer krediet; thans is de schuld geklommen tot 3,340,000,000 florijnen.

Men heeft er dikwijls op gewezen dat de schuld van Frankrijk even ontzagwekkend groot is. Verbetert die gelijkheid van toestand het lot van Oostenrijk? Maar men zie niet voorbij dat in de laatste twaalf jaren de fransche schuld met 32.8 pct. slechts vermeerderd is, terwijl de oostenrijksche schuld in het zelfde tijdsverloop met 235 pct. klom. Men bedenke tevens dat Frankrijk roemrijke oorlogen heeft gevoerd en zijn geleende sommen tot het aanleggen van wegen en het bevorderen van nijverheid heeft aangewend, terwijl Oostenrijk vreesslijke nederlagen heeft geleden en de stoffelijke welvaart van het volk heeft ten gronde gerigt. Men herinnert zich eindelijk dat laatstgenoemde staat alle krediet heeft verloren, terwijl niemand aarzelt zijn kapitaal in fransche rente om te zetten. Bovenal wete men dat de rentelast van Frankrijk slechts een vijfde der gewone inkomsten bedraagt; terwijl die van Oostenrijk naauwelijks gedekt kan worden door de helft der thans zoo hoog opgedreven belastingen. Frankrijk mag zorg inboezemen aan hem, die op de toekomst let; in Oostenrijk is gevaar aanwezig.

Deze laatste bewering kunnen wij nog staven door de opmerking dat de oostenrijksche belastingen gekweten worden in bankbiljetten, waarvan de agio sedert januarij 1859 van 15 tot 40 pct. beloopt, terwijl de rente van een groot deel der openbare schuld volgens uitdrukkelijk beding in klinkende munt moet worden betaald. De toestand der geprivilegieerde Weener bank is hopeloos. Elf jaar had zij in openbare breuk verkeerd, toen zij 1 januarij 1859 den schijn aannam van hare betalingen te hervatten. Reeds den 29 april van dat jaar werd zij bij keizerlijke ordonnantie van die kostbare verpligting ontslagen. De bank van hare zijde moest die gunstige beschikking duur betalen. Zij zag zich verpligt aan de schatkist een voorschot van 153 millioen florijnen uit te keeren. *Het gevolg van dat alles is dat, blijkens de laatste maandelijksche balans* 81,1 millioen florijnen in cassa, 461,1 millioen florijnen in circulatie zijn. De circulatie der banken van Engeland en Frankrijk gezamenlijk beloopt ongeveer de zelfde som, maar daar wordt zij door een in cassa van 900 millioen francs gedekt. Niemand durft denken dat de oostenrijksche bank ooit hare betalingen zal hervatten.

Middelen van vervoer.

STOOMBOOTDIENST
TUSSCHEN MIDDELBURG EN ROTTERDAM.

Uren van vertrek in November.

VAN MIDDELBURG:			VAN ROTTERDAM:		
Dingsdag	13	's morg. 11 ure.	Dingsdag	13	's morg. 7 ure.
Donderdag	15	„ 6	Woensdag	14	„ 8,30
Vrijdag	16	„ 6	Vrijdag	16	„ 9,45
Zaturdag	17	„ 6	Zaturdag	17	„ 9,45
Zondag	18	„ 6	Zondag	18	„ 9,45
Maandag	19	„ 6	Maandag	19	„ 10,30
Dingsdag	20	„ 6	Dingsdag	20	„ 10,30
Donderdag	22	„ 7	Woensdag	21	„ 10,30
Vrijdag	23	„ 7,30	Vrijdag	23	„ 11.30
Zaturdag	24	„ 8	Zaturdag	24	„ 5,30
Zondag	25	„ 9	Zondag	25	„ 6
Maandag	26	„ 9,30	Maandag	26	„ 6

Weldadigheid.

Weder met dankzegging ontvangen bij ds. Slotemaker, van M. alhier, voor de noodlijdenden aan de Hoofdplaat, de som van vijf en twintig gulden.

Advertentien.

Ondertrouwd:
P. C. MOLENAAR,
IJsselmonde, Weduwn. van C. M. DUNLOP,
den 8 November 1860. en
M. A. DUNLOP.
Eenige kennisgeving.

Bevallen van eene DOCHTER C. M. MINDERHOUT, geliefde Echtgenoot van
Middelburg, A. C. VAN ASSENDELFT.
den 10 November 1860.

Heden beviel voorspoedig van eene welgeschapene DOCHTER J. G. LA BRAND, geliefde Echtgenoot van
Middelburg, J. WOLFF,
den 10 November 1860. in Borstelwerk.
Algemeene kennisgeving.

Voor de vele bewijzen van deelneming, ontvangen bij het overlijden van Jonkvrouwe G. J. M. SNOUCK HURGRONJE, betuigen de Broeder en Zuster bij deze hunnen opregten dank.

De Behuwdbroeder en Behuwdzusters van wijlen Jhr. SCHORER VAN ST. PHILIPSLAND, bedanken bij deze voor de vele bewijzen van deelneming, hun bij zijn overlijden betoond.

BIJBELGENOOTSCHAP.

Aan de Leden en Begunstigers van het Bijbelgenootschap alhier, alsmede aan allen die in de verspreiding van den Bijbel belang stellen, wordt bij deze berigt, dat het jaarlijksche Verslag van den staat en de verrigtingen des Genootschaps zal uitgebragt worden op Donderdag den 15 November eerstkomende, des avonds ten zes ure, in de Nieuwe Kerk. — En worden zij allen vriendelijk uitgenoodigd tot eene vergadering, waarin men gezamenlijk Gods zegen zal afsmeeken over deze heilzame zaak.
De Directie der Middelburgsche Afdeeling,
Middelburg, A. M. SNOUCK HURGRONJE,
den 12 November 1860. Voorzitter.
A. M. CRAMER, Secretaris

De Kiezers voor de Kamer van Koophandel te **Vlissingen,** die het te doen is om het wezenlijk belang van Handel en Nijverheid, worden ernstig gewaarschuwt om het oor niet te leenen aan hen die bij de verkiezing op morgen den 14 November de herkiezing van den Heer A. RUYSCH trachten te verhinderen. De Man, aan wien wij met betrekking tot den **Spoorweg** zoo veel te danken hebben, mag vooral in deze gewigtige oogenblikken zijne plaats niet verlaten, en de algemeene belangen mogen niet worden opgeofferd aan persoonlijke veten.
Dat een ieder dan met de overige aftredende Leden herkieze den Heer
A. RUYSCH.
Vlissingen, 13 November 1860.
EENIGE KIEZERS.

MARINE.

OPENBARE AANBESTEDING, bij inschrijving, aan 's Rijks Werf te **Vlissingen,** op Donderdag den 22sten November 1860, des voormiddags ten 11 ure, tot de levering van:
a. **diverse houten Gereedschappen,**
b. **roodkoperen Spijkers, Klinkboutjes, Klinkplaatjes** en **Nagels.**
De Bestekken en Voorwaarden liggen ter inzage bij het Departement van Marine te 's Gravenhage, de Directien te Willemsoord, Amsterdam en Hellevoetsluis, en ten Burele van den Hoofd-Ingenieur op voormelde Werf, bij wien gegadigden tevens alle verdere inlichtingen kunnen verkrijgen.
De Inschrijvingsbiljetten zullen, voor ieder Perceel afzonderlijk, op Zegel en behoorlijk gesloten, uiterlijk op bovengemelden dag en uur, ter Griffie van de Directie der Marine te Vlissingen moeten bezorgd zijn.
Vlissingen, 10 November 1860.
De Directeur en Kommandant der Marine,
DE SMIT V. D. BROECKE.

AANBESTEDING
van **LEVENSMIDDELEN, BRAND- en LICHTSTOFFEN enz.,**
door het Bestuur der **Godshuizen** te **Middelburg,** op Vrijdag den 23 November 1860, des voormiddags ten 11 ure, in een der Lokalen van het Gesticht no. 1 (GASTHUIS); waarvan de voorwaarden ter lezing liggen in genoemd Gesticht.

OPENBARE VERKOOPING.

Op Maandag den 19 November 1860, 's morgens ten 11 ure, zal U. DE VOS, in de Herberg DE PATRIJS te **Colijnsplaat,** ten overstaan van den Notaris VAN DEN BUSSCHE, residerende te Goes, verkoopen: een hecht, sterk **Woonhuis, Schuur** en **Erf,** zijnde
EENE BROODBAKKERIJ,
staande te Colijnsplaat, op den hoek der Voorstraat, — Plaatselijk wijk D no. 139. Te aanvaarden 1 Januarij e. k.

NEDERLANDSCH ONDERLING PENSIOEN- EN WEDUWENFONDS,
GEVESTIGD TE LEYDEN,
goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 24 Julij 1860, no. 54, onder het bestuur van de Heeren:
P. H. BARON TAETS VAN AMERONGEN TOT NATEWISCH, Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal en van den Gemeenteraad van Leyden;
Mr. C. W. HUBRECHT, Lid van de Provinciale Staten van Zuidholland en Wethouder der Gemeente Leyden;
Jhr. J. W. C. RAMMELMAN ELSEVIER, Lid van den Hoogen Raad van Adel, en
M. G. TEN SANDE, Lid van den Gemeenteraad te Leyden
Als Commissarissen.
Directeuren van bovengenoemde Inrigting hebben als hunnen Correspondent voor het geheele voormalig Vierde District van Zeeland aangesteld den Heer A. J. BRONSWIJK te Oostburg, bij wien ten allen tijde Reglementen en inlichtingen te bekomen zijn.
De Directeuren voornoemd,
G. J. ROLLANDET,
Mr. C. A. DE VASSY,
M. H. ESSER.

Eenige **Olmen-, Eiken-** en **Canada-Populierstammen** TE KOOP, op de Buitenplaats POELWIJK bij den Grooten Abeele. Adres: Tuinbaas aldaar.

30 Cent per 5 Once, à contant, zware vette **GELDERSCHE VARKENS,** met de heele en halve verkrijgbaar bij BANNET, Spuibrug, alwaar dezelve levendig te zien zijn. Ligtere soort tot minderen prijs.

GOEDKOOP INGERIGT MAGAZIJN VAN SCHRIJFBEHOEFTEN,
bij E. VAN VLIET AZ.,
Steiger, over de Korenbeurs, te **Rotterdam.**
Zijn verkrijgbaar: **Enveloppen** van *f* 1,30 de 1000, uitmuntende kwaliteit *f* 2,80 dito; **Schrijfpapier** van *f* 2,40 de Riem; het beste *f* 6 dito; Postpapier van *f* 3,70 dito, het beste *f* 7,50 dito; best Velin Rekeningen-Papier *f* 5 dito; **Schoolschriften,** goed Papier en goed gelijmd *f* 3,20 dito; extra extra *f* 5 dito; **Stalen Pennen,** goed geslepen, 25 cent per gros, de beste 60 cents dito; witte **Visitekaarten** *f* 1,20 per *f* 1000; beste Fransche **Prenten** *f* 6,50 de Riem; — voorts Inkten, Lakken, Potloden, Penhouders, Ouwels, Teekenkrijt en Houtskool, Gomelastique, Schrijfboeken, Teekenpapieren, Karton, Bordpapieren, Marmerchits, gekleurde Papieren, Prenteboeken; **Leijen,** goed zwart en goed gepend, per dozijn: no. 00 42½ ct., no. 0 45 ct., no. 1 60 ct., no. 2 75 ct., no. 3 95 ct., no. 4 *f* 1,15, no. 5 *f* 1,30, no. 6 *f* 1,45, no. 7 *f* 1,65, no. 8 *f* 1,85, per vijf dozijn nog 3 pct. korting; **Griffels,** dikke lange 13 ct. de 100, ordinaire dito 10 ct., idem per 1000 nog 5 pct. korting.
E. VAN VLIET AZ.,
Magazijn van Schrijfbehoeften, Boekhandel en Boekbinderij.

Van GUILJELMUS SALDENUS, DE WEG DES LEVENS, à 60 ct., en van Professor in HOM STERREKUNDE, à 15 ct., zijn nog weinige exemplaren voorhanden.

NB. Monsters op franco aanvrage verkrijgbaar.

SNELPERSDRUKKERIJ VAN DE GEBROEDERS ABRAHAMS.

[illegible]voegsel van de Middelburgsche courant.
Dingsdag 13 November 1860.

VERVOLG VAN HET VERSLAG VAN DE VERGADERING DER PROVINCIALE STATEN.

De heer *de Jonge van Ellemeet* stelt voorop, dat hij gaarne bij alle voorstellen betrekkelijk de onderwijswet een vasten regel door gedeputeerde staten zag aangenomen, omtrent de gegevens bij alle verzoeken te voegen, ten einde tot eene betere vergelijking tusschen aanvraag en behoefte en met de gemeenten onderling te kunnen komen, met bijvoeging van de [illegible] quo uitgebragte adviezen van den inspecteur. Hij [illegible] verder dat hij niet altijd de opgave in cijfers vol[illegible] acht, en vooral de leden der provinciale staten gelooft [illegible] beter dan gedeputeerde staten bij magte zijn om over [illegible], ontwikkeling, zedelijkheid enz. inlichtingen [illegible]. Na deze algemeene opmerking verklaart hij zich [illegible] met het denkbeeld van den vorigen spreker te ver[illegible], zou hij [illegible] het geheele voorstel [illegible] overweging werd genomen, en dat aan art. 36 der wet op het lager onderwijs ruime toepassing worde gegeven.

De heer *Buteux* verklaart namens gedeputeerde staten dat in hunne voorstellen, daar waar verschil van gevoelen met de gemeentebesturen bestaat, alleen de cijfers van inkomsten en uitgaven specifiek worden medegedeeld, hetgeen hij door voorbeelden aantoont. Intusschen meent hij dat men gaarne bereid zal zijn om de ontvangene wenken zoo mogelijk op te volgen. De juistheid der berekening van gedeputeerde staten [illegible] verdedigt hij voorts tegenover den heer F. van Deinse, wiens denkbeeld hij onaannemelijk acht.

Nadat de beide eerste sprekers nog nader het woord hadden gevoerd en door de heeren J. L. de Jonge en Verhagen inlichtingen gevraagd en bekomen waren, is het voorstel van gedeputeerde staten in stemming gebragt en aangenomen met 33 tegen 2 stemmen (de heeren Verhagen en H. J. v. Deinse).

Derhalve zal aan de regering worden te kennen gegeven dat in de stichting van eene school met onderwijzerswoning [illegible] de Kauter geheel door het rijk en de provincie zal moeten worden voorzien, en dat ook de gemeente Clinge voor de gewone uitgaven van het onderwijs, althans aanvankelijk, een jaarlijksch subsidie van f 800 behoeft.

De voorstellen, betrekkelijk de gemeenten Hengstdijk en St. Annaland, strekkende om te verklaren dat die gemeenten niet verkeeren in de termen om toepassing van art. 36 der wet te erlangen, worden beide aangenomen, het laatste met algemeene stemmen, en het eerste, nadat door den heer Buteux eene vraag van den heer F. van Deinse beantwoord was, met 32 tegen 3 stemmen (van de heeren F. van Deinse, de Jonge van Ellemeet en Hombach).

Op het voorstel om ten aanzien der gemeente Nieuwvliet te verklaren dat er alleen termen bestaan om die gemeente tijdelijk, met eene som van f 230 in de kosten van het lager onderwijs te gemoet te komen, is door den heer Hammacher een amendement voorgesteld, strekkende om te verklaren „dat die gemeente behoefte heeft aan een jaarlijksch subsidie van f 370."

Dit amendement, behoorlijk ondersteund zijnde, komt in beraadslaging. De heer *Hammacher* verklaart daarbij sedert [illegible] jaren met die gemeente bekend te zijn en de overtuiging te hebben dat zij te zwaar zal gedrukt worden. Volgens het voorstel wil men de bezoldiging van den onderwijzer van f 600 op f 500 verminderen, hetgeen hij gevaarlijk acht, bij de groote behoefte aan onderwijzers. De gemeente zelve vroeg f 180 jaarlijks, en hij bleef dus f 160 daar beneden, maar vermoedt [illegible] dat de berekening van het gemeentebestuur min[illegible] men met deze bijdrage zal kunnen volstaan.

De heer [illegible] wederlegt namens gedeputeerde staten de bedenkingen tegen het voorstel. Eene onderwijzersjaarwedde van f 500 is nog ver boven het minimum, en voorts zijn de ontvangsten zeer laag geraamd.

De heer *Vis* verklaart zich tegen het amendement. Hij [illegible] dat art. 36 der onderwijswet tot zeer uiteenloopende gevoelens leidt, en hij is er geenszins mede ingenomen. [illegible] acht hij het zeer gevaarlijk om te gemakkelijk gel[illegible] staan, en doodend voor het beginsel dat iedere ge[illegible] trachten zich zelf te helpen.

[illegible] *Lantsheer, F. van Deinse* [illegible] en *J. L. de Jonge* [illegible] zich echter zeer gunstig [illegible] amendement [illegible].

De heer [illegible] verdedigt hierop nog nader de voordragt [illegible], daar hij de bezoldiging van den onderwijzer [illegible] te gering acht en wijst op hetgeen [illegible].

Na nog eenige [illegible] wordt het amendement van den heer Hammacher in stemming gebragt en aangenomen met 22 tegen 12 stemmen.

(Tegen stemden de heeren Vis, van der Have, van den Bosch, Blaauboer, [illegible] Sprenger, van Citters, Callenfels, Kakebeeke, Fokker, [illegible] en Becius.)

Het voorstel van gedeputeerde staten is daardoor vervallen:

De zitting wordt voor een half uur geschorst.

Bij de hervatting der werkzaamheden wordt achtervolgend verslag uitgebragt omtrent de voorstellen betrekkelijk het zelfde onderwerp, ten aanzien der gemeenten St. Philipsland, Philippine, Zaamslag, Scherpenisse en Retranchement, respectievelijk uitgebragt door de heeren van der Have, Bybau, Dronkers en de Smidt.

Ten opzigte van de vier eerstgenoemden worden aanstonds de voorstellen van gedeputeerde staten aangenomen, wat St. Philipsland betreft eenstemmig, en Philippine met 20 tegen 4 stemmen (tegen de heeren de Smidt, Egberts Risseeuw, Hammacher en de Jonge van Ellemeet); ten aanzien van Zaamslag, met 34 stemmen tegen 1 (van den heer de Jonge van Ellemeet) en ten opzigte van Scherpenisse, met 28 tegen 5 stemmen. (Tegen de heeren de Smidt, Hammacher, Kakebeeke, de Casembroot en de Jonge van Ellemeet.)

Derhalve is besloten aan de regeling te kennen te geven: dat de gemeente St. Philipsland tot f 6000 kan bijdragen in de kosten voor de daarstelling van schoolgebouwen te St. Philipsland en in den Anna Jacobapolder; en

dat de gemeenten Philippine, Zaamslag en Scherpenisse op geenerlei tegemoetkoming kunnen aanspraak maken.

Op het voorstel van gedeputeerde staten, om laatst bedoelde verklaring ook af te leggen, ten aanzien der gemeente Retranchement, is door den heer de Smidt een amendement voorgesteld, strekkende om te verklaren: dat de gemeente door de kosten van het onderwijs te zwaar zal zijn gedrukt, en daarin aanvankelijk tot een bedrag van f 150 behoort te worden voorzien door het rijk en de provincie.

Dit amendement, behoorlijk ondersteund, komt in behandeling.

De heer *de Smidt* licht het toe, door te wijzen op den zeer ongunstigen toestand der gemeente Retranchement, en haalt onderscheidene voorbeelden aan, ten betooge dat eene opvoering van den hoofdelijken omslag aldaar onmogelijk is, al is het ook dat zij eenmaal hooger is ingevorderd.

De heer *Egberts Risseeuw* ondersteunt ten sterkste het amendement. Al wat, zoo ten opzigte van den grond als van de bewoners van Clinge is aangevoerd, meent hij dat in nog veel grootere mate van toepassing is op Retranchement. Hij wijst er verder op dat de ingezetenen daar ook nog een kerkelijken omslag van f 320 opbrengen en houdt zich in gemoede overtuigd dat men van hen geene hoogere offers kan eischen.

De heer *Buteux* verdedigt de voordragt van gedeputeerde staten en wijst er op dat o. a. de post voor onvoorziene uitgaven op de gemeentebegrooting nog betrekkelijk aanzienlijk is, f 251.

Nadat de heer *de Smidt* verklaard had dat daaruit moet bestreden worden restitutie voor armenverpleging, en na nog eenige discussie, wordt het voorgestelde amendement verworpen met 20 tegen 15 stemmen.

(Vóór stemden de heeren F. van Deinse, de Smidt, Mazure, Hammacher, Egberts Risseeuw, Hoelands Janssen, Cau, Lantsheer, Benteyn, Dronkers, H. J. van Deinse, Pierssens, de Casembroot, de Jonge van Ellemeet, en Hombach.)

Daarna is het voorstel van gedeputeerde staten ter afwijzende beschikking, aangenomen, met 23 tegen 12 stemmen, (zijnde dezelfde leden, ter uitzondering van de heeren Dronkers, H. J. van Deinse en Pierssens).

Thans wordt door den heer Kakebeeke uitgebragt het algemeen verslag omtrent het voorstel van gedeputeerde staten, om hen te magtigen tot het doen maken van een grindweg enz. ter verbetering van het veer over het Sloe, en de kosten, op f 2500 geraamd, te bestrijden uit den post voor onvoorziene uitgaven.

Daarop is door den heer Verhagen een behoorlijk ondersteund amendement voorgesteld, strekkende om daarbij ook te doen daarstellen een wachthuisje, en het bedrag der kosten alzoo op f 3300 te bepalen.

De heer *Verhagen* wijst tot toelichting van zijn amendement op de dringende behoefte, welke vooral ook daar bestaat aan een wachthuisje, tot welks daarstelling blijkens de stukken het plan schijnt bestaan te hebben, maar waarvan men uit overdreven zucht tot bezuiniging is afgezien.

De heer *van Citters* verklaart namens gedeputeerde staten dat deze, als het blijkt de wensch der vergadering te zijn, gaarne ook tot de daarstelling van een wachthuisje willen mede werken.

De heer *Snijder* dringt mede op de aanneming van het amendement aan; hij wijst er op dat dit veer belangrijk is, als de communicatie tusschen wegen der 1e klasse, en geeft ten slotte nog een wenk omtrent de inrigting van den weg.

Na nog eenige discussie wordt het amendement van den heer Verhagen aangenomen met 33 tegen 2 stemmen (van de heeren Fokker en Becius.)

Het alzoo gewijzigde voorstel is daarna zonder stemming goedgekeurd.

Door den heer *Bybau* wordt hierop uitgebragt het algemeen verslag der afdeelingen omtrent het voorstel om H. van Rooy, gepatenteerden veearts te Tholen, te belasten met het onderzoek van de aldaar ingevoerd wordende runderen, tegen f 100 's jaars.

De voorzitter deelt daarop mede dat, in gevolge de gemaakte bedenkingen, dit voorstel is ingetrokken; welk berigt voor kennisgeving wordt aangenomen.

De openbare zitting wordt hierop geschorst tot des avonds 7 ure.

Avondzitting.

Tegenwoordig de zelfde leden als des voormiddags, uitgenomen de heeren Callenfels en Uyttenhooven.

Aan de orde is het algemeen verslag der afdeelingen omtrent het voorstel van den heer F. van Deinse, tot verlenging van den termijn voor teruggave van renteloze voorschotten voor wegsverbetering, van 13 tot 25 jaren, benevens de voorstellen van gedeputeerde staten te dier zake, en wat daarmede in verband staat; uitgebragt door den heer *Dronkers*.

De heer *F. van Deinse* licht nader zijn voorstel toe, hetwelk het eerst in behandeling wordt genomen. Hij gaat daarbij de geschiedenis na van het in 1852 aangenomen stelsel tot het verstrekken van renteloze voorschotten. Hoe veel goed daardoor is bewerkt, vooral bij ondernemingen van minderen omvang, gelooft spreker toch dat de teruggave van het verstrekte in 13 jaarlijksche termijnen nog voor velen een belangrijk bezwaar bleef om van deze hulp gebruik te maken. Hij herinnert verder dat bereids vroeger voor eenige belangrijke zaken wijziging in die tijdsbepaling is gemaakt, en herhaalt voorts wat hij reeds dadelijk bij het overleggen van zijn voorstel zeide. De in de afdeelingen kenbaar gemaakte bezwaren deelde hij verder geenszins, en hij vermeent dat er geene verwarring in de administratie hierdoor mogelijk is, wanneer alleen het reglement op dit stuk in verband daarmede gewijzigd wordt.

De heer *van Eck* betuigt zijn leedwezen dit voorstel niet in gemoede te kunnen ondersteunen. Hij acht de voorgestelde wijziging zoo diep ingrijpend in het financiewezen en zou haar, zoowel gevaarlijk om den te voorzienen toevloed van aanvragen, als onbillijk tegenover hen die vroeger onderstand genoten, noemen.

De heer *Hammacher* verdedigt echter het voorstel, waarvan de verwezenlijking alleen, naar zijne meening, het gevolg zou hebben dat er eene grootere som als maximum voor onderstand worde uitgetrokken. Dit bedrag ware zeer gereedelijk te vinden door eene geringe verhooging der opcenten op de rijks directe belastingen, en hij acht het te betreuren dat men niet streng heeft vastgehouden aan den in 1852 aangenomen regel, toen er te dezer zake 1 buitengewone opcent werd geheven, waarvan men later is teruggekomen bij het bestaan van groote batige saldos.

Nadat de heer *F. van Deinse* nog kortelijk den heer van Eck had gerepliceerd, treedt de heer *Fokker* in een uitvoerig betoog, om het ongunstig oordeel van gedeputeerde staten over het voorstel te motiveren. Hij stelt daarbij voorop dat het collegie geenszins daartoe overhelt door min levendige belangstelling in het onderwerp, maar men acht het onregtvaardig en onraadzaam. Wat het eerste betreft, herinnert hij dat nog in 1858 een verzoek van de gemeente Biggekerke is afgewezen, 't welk gelijke strekking had; en gedeputeerde staten achten het onraadzaam, omdat de maatregel huns inziens zeer goed werkt en rijke vruchten draagt. Hij somt eenige der resultaten op, waaruit blijkt dat sedert 1852 ruim 28 uren gaans grindwegen gelegd zijn, grootstendeels geholpen door renteloze voorschotten van de provincie.

Nam men nu het voorstel aan, dan zullen de aanvragen verbazend toenemen. Spreker treedt daarop in eene berekening van het nut, door de provincie in 20 jaren uit te rigten met de geldleening van f 100,000, wanneer die, zoo als tot hiertoe geschied, onophoudelijk roulerende blijft. Wordt de teruggave over 25 jaren verdeeld, dan zal de provincie jaarlijks aan aflossing slechts het bedrag van 4 pct. rente ontvangen, en na 25 jaar dus haar geheele kapitaal opgeofferd hebben. Hij voorziet geen einde aan de geldleeningen, wanneer men hiertoe overgaat. Het door den heer Hammacher aangegeven denkbeeld om meer opcenten te heffen, acht hij ook niet raadzaam; kortom, de thans betreden weg schijnt hem toe, zoo heilrijk en nuttig te zijn, dat hij zou voorstellen dien zonder afwijking te blijven bewandelen.

De heer *Hombach* verklaart eensdeels met genoegen het voorstel van gedeputeerde staten te hebben ontvangen, omdat hij wegsverbetering een eerste voorwaarde acht voor den bloei van ons landbouwend gewest. Aan de andere zijde bevreemdt het hem echter dat gedeputeerde staten zich niet met

het voorstel van den heer F. van Deinse vereenigen kunnen. Spreker acht bij ondervinding, voor eenige corporatie de teruggave in 13 jaren zeer bezwarend. Hij zou voorts ook wel vóór het denkbeeld van den heer Hammacher zijn, en is voor zich niet zoo bevreesd voor het aangaan van leeningen, wanneer daaraan werkelijk dringende behoefte tot een nuttig doel bestaat. Als men nagaat dat er in Noord-Brabant reeds meer dan 100 uren gaans grindweg liggen, terwijl daar de provinciale schuld f 869.500 bedraagt, tegen f 277,000 in Zeeland, gelooft hij niet dat men zoo huiverig behoeft te zijn voor het aangaan van meerdere schuld voor nuttige einden.

Nadat de heer *Hammacher* nog nader op het door hem gesprokene was teruggekomen, betuigt de heer *Verhagen* dat hij tot zijn leedwezen het voorstel van den heer F. van Deinse *niet kan ondersteunen, hoe groot voorstander hij ook is van* verbetering der middelen van communicatie. Intusschen zijn sprekers beweeggronden, meent hij, schier even ver van die der bestrijders, als van die der voorstanders verwijderd. Hij toch vindt het niet onregtvaardig tegenover vroeger geholpenen, wanneer men thans een anderen vasten regel aanneemt; allerminst vindt hij den maatregel af te keuren, omdat vroeger op een gelijksoortig verzoek uit Walcheren afwijzend is beschikt, maar hij acht het voorstel een zoo belangrijken greep in het financieel stelsel der provincie, dat niemand er thans de gevolgen nog van kan overzien. Met verbazing hoorde hij den raad geven om de provinciale lasten nog te verhoogen. Spreker meent dat er in geen ander gewest, zoo veel als in Zeeland voor het provinciaal huishouden wordt geheven, hetgeen hij staaft door cijfers. Hij betreurt het verder dat de regels zijn afgeschaft, vroeger gesteld voor de volgorde waarin aanvragen zouden worden in acht genomen. Ten slotte wijst hij op de pogingen door particulieren in het 4de district tot wegsverbetering aangewend; dat voorbeeld kon men ook in het 5de district volgen, en als het waar is, zoo als de heer F. van Deinse zegt, dat de pachters alle lasten moeten dragen, zouden de grondeigenaren toch zeer goed krachtdadig kunnen medewerken om uit eigen middelen verbetering aan te brengen.

De heer *Blaaubeen* betoogt hierop dat, juist de overweging dat men van den gestelden regel in geen geval wenscht af te wijken, hem aanleiding geeft om het voorstel tot verlenging van den termijn van teruggave, aanbevelenswaardig te achten. Spreker wijst op de directie van het middel voor straten en wegen in Zuidbeveland, welk ligchaam aldaar veel ter verbetering aanbragt, eerst door het maken van zandwegen, later door den aanleg van grindwegen of klinkerpaden. Ook die directie kreeg rentelooze voorschotten van de provincie, maar hij weet van nabij hoe bezwaarlijk het haar viel om deze in 13 jaren te restitueren, en dat niet herhaaldelijk latere aanvragen door haar *zijn geschied, ligt alleen in hare overtuiging* dat zij niet bij magte zou zijn tot de geregelde teruggave.

Spreker gelooft eindelijk niet dat de verlenging van dien termijn, des noods op iets minder dan 25 jaren, zulke bezwaren zou na zich slepen. Veeleer gelooft hij dat uit den tegenwoordigen toestand herhaalde leeningen zullen voortspruiten. Men zie voorts niet voorbij, dat de door het gewest opgeofferde rente een nieuw kapitaal vormt, hetwelk de schoonste interest oplevert, namelijk bevordering van provinciale welvaart.

De heer *van den Bosch* zegt steeds in de meening te hebben verkeerd dat het in 1852 aangenomen beginsel tot het verstrekken van rentelooze voorschotten uitmuntend werkte; plotseling hoort hij thans bezwaren daartegen inbrengen; hij is onvoorbereid daarover aanstonds te beslissen. Intusschen springt hem het groot verschil in het oog tusschen eene teruggave in 25 of in 13 jaren, en hij gelooft dat die verandering geen aanbeveling verdient. Men verlieze niet uit het oog dat het nimmer de bedoeling was dat de provincie wegen zou aanleggen, maar wel dat de spreuk: help u zelven werd in toepassing gebragt, en men alsdan de behulpzame hand leende. De gevolgen van het voorstel acht hij onberekenbaar en *de teruggave tot een verbloemd subsidie.*

De heer *Fokker* beantwoordt nog kortelijk den heer Hombach.

De heer *Vis* bestrijdt daarna mede het voorstel, welks aanneming hij doodelijk zou achten voor de zelfwerkzaamheid der besturen enz. Het thans bewandelde pad levert bereids zulke verblijdende uitkomsten op, en het opent door den tijd aan allen het vooruitzigt om geholpen te worden, zoo dat hij het verlaten daarvan zou betreuren.

Het voorstel van den heer F. van Deinse wordt hierop in omvraag gebragt en verworpen met 23 tegen 10 stemmen.

(Vóór hebben gestemd de heeren F. van Deinse, Hammacher, Egberts Risseeuw, Blaaubeen, Hoelands Janssen, Kakebeeke, Benteyn, Pierssens, de Casembroot en Hombach.)

Thans worden de beraadslagingen geopend over de voorstellen van gedeputeerde staten.

De heer *Lantsheer* verklaart daarbij, en later vereenigen de heeren *Cau* en *de Jonge van Ellemeet* zich geheel daar mede, dat hij aan deze voordragt zijne stem niet kan schenken. In 1852 stelde men een maximum van te verleenen voorschotten vast, en thans gaat men dat met eene particele leening voor het te kort komende vermeerderen. In volgende jaren kan er weder meer aangevraagd worden dan in de kas terug vloeit, en sluit men dan telkens eene kleine leening? Hij zou de voorkeur dan nog geven aan eene groote leening maar een vast beginsel.

De heer *Hammacher* verklaart zich ook nog nader voor eene getrouwe, maar dan ook volledige naleving van het in 1852 aangenomen stelsel.

Hierna komt in behandeling het eerste onderdeel der voorstellen, om namelijk voor rekening der provincie eene geldleening *aan te gaan van f 23000 a 4 pct., af te lossen van* 1 januarij 1881 tot 1 januarij 1882.

Nadat de heer *Fokker* nog kortelijk herinnerd had dat gedeputeerde staten met het voorstellen dezer geldleening juist gemeend hebben te voldoen aan het herhaaldelijk door de vergadering uitgedrukt verlangen, vraagt de heer *Verhagen* of de geruchten waarheid behelzen dat de aanvragers van het voorschot voor een der met Belgie corresponderende wegen, voorshands geheel bevredigd zouden zijn met de toezegging van latere hulp.

De voorzitter zegt die vraag niet te kunnen beantwoorden, en voorts betuigt hij, even als de heer Fokker, dat dit voorstel is gegrond op het herhaaldelijk kenbaar gemaakte verlangen der staten om, bij meerdere aanvragen, eene leening te sluiten.

Na nog eenige discussie wordt het voorstel tot het aangaan der geldleening aangenomen met 24 tegen 9 stemmen. (Tegen stemden de heeren Buteux, van der Have, Egberts Risseeuw, Kakebeeke, Cau, Lantsheer, de Casembroot, Fokker en de Jonge van Ellemeet.)

Achtervolgens worden hierna in behandeling gebragt de onderdeelen van het voorstel, om rentelooze voorschotten toe te kennen als volgt, aan:

a. gemeente Arnemuiden, voor den weg van daar naar Middelburg . . . . f 2760,—
b. A. B. Carpreau en A. M. Lippens, voor den weg van Schoondijke naar Sasput . . . . „ 10,000,—
c. idem, voor den van de Drie Schouwen, bij Axel, naar de greus bij Moerbeke. . . . „ 10,000,—
d. gemeente Philippine, voor de Posthoornstraat . . . . „ 4833,—
e. Grooten Huissenpolder, voor een daarin gelegen weg. . . . . „ 6900,—
f. Zaamslag-polder, voor idem . . . . „ 5880,75
g. gemeente Brouwershaven, voor idem. . . . „ 1700,—
h. polder Stavenisse, voor idem . . . . „ 3475.61

De vergadering vereenigt zich met al die posten, wat de eerste, vierde en achtste betreft met algemeene stemmen; die onder *b* met 29 tegen 4 stemmen (van de heeren van der Have, Snijder, Kakebeeke en de Casembroot;) die onder *c* met 31 tegen 2 stemmen (van de heeren van der Have en Kakebeeke); die onder *e* met 30 stemmen tegen 1 (van den heer van der Have); die onder *f* met 32 stemmen tegen 1 (van den heer Fokker,) en die onder *g* met 19 tegen 14 stemmen. (Tegen stemden de heeren Verhagen, Vis, F. van Deinse, de Smidt, Mazure, Bybau, Hoelands Janssen, Kakebeeke, Lantsheer, Benteyn, Pierssens, de Casembroot, de Jonge van Ellemeet, en Hombach.)

Alleen de derde, vijfde en zesde post gaven tot discussie aanleiding.

Ten opzigte van den weg van de Drie Schouwen naar de grenzen vestigde de heer *F. van Deinse* de aandacht van gedeputeerde staten op het zijns inziens wenschelijke, dat die weg ook Overslag en Zuiddorpe aandoe, waardoor men regtstreeksche gemeenschap met Belgie zal hebben.

De heer *van Citters* wil dit denkbeeld niet bestrijden, maar hij gelooft, met het oog op het bestek, dat zulks kostbaarder en tijdroovender zal zijn.

*De heer van Eck verklaarde dat de bedoeling der onderne*mers zal zijn Koewacht aan te doen, en de aansluiting aan Overslag zou dus ten koste van die gemeente bereikt worden.

Met betrekking tot het voorschot aan den Zaamslagpolder verklaart de heer *Fokker* dat hij tegen de leening gestemd heeft, omdat die buitengewone maatregel veroorzaakt wordt door de inwilliging van dit verzoek, hetwelk alleen strekt om het kapitaal voor den reeds tot stand gekomen weg te spoediger te kunnen aflossen. Kon men dat bestuur, dat zelf handen aan het werk sloeg, uit de gewone middelen helpen, dan ware hij daarvoor zeer gestemd, maar de tegenwoordige toestand wettigt zijns inziens geene buitengewone maatregelen.

De heeren *van Citters* en *van Eck* betoogden echter dat juist het bedoelde polderbestuur, dat, in afwachting van latere hulp, reeds zelfstandig begon te werken, te meer aanspraak heeft op ondersteuning.

Bij de toe te kennen hulp aan de gemeente Brouwershaven betoogden de heeren *de Jonge* en *Cau* naar aanleiding eener in het algemeen verslag voorkomende opmerking, dat slechts een deel van den bedoelden weg ter lengte van 110 el op een meestoof uitloopt, en alzoo strikt genomen, minder regtstreeks in het algemeen belang zou zijn, doch het grootste deel, van 550 el, is bepaaldelijk een weg ten algemeenen nutte.

De heer *Verhagen* verklaarde die gelegenheid aan te grijpen om openlijk zijn leedwezen te betuigen, dat er op die wijze misbruik wordt gemaakt van het oorspronkelijk doel der rentelooze voorschotten. Hij meent dat het niet zonder voorbeeld is dat op gelijksoortige wijze gedeelten van wegen in het belang van particulieren als het ware ingesmokkeld worden bij andere.

De voorzitter legt hierna over, een nader door den heer Hombach schriftelijk bij hem ingezonden en behoorlijk ondersteund voorstel, strekkende om gedeputeerde staten te magtigen, voor het geval dat de aanvragers van het renteloos voorschot voor den weg van Hulst naar de Paal (thans gevraagd tegen teruggave in 25 jaren) wijzigingen in den termijn van aflossing kunnen brengen, alsdan het aangevraagd renteloos voorschot van f 36,000 toe te staan, en de te sluiten negotiatie met die som te verhoogen.

Dit voorstel wordt door den voorzitter in behandeling gebragt, als amendement op dat van gedeputeerde staten, om bedoelde aanvrage niet in te willigen, en geeft aanleiding tot vrij langdurige discussie.

De heer *Hombach*, en daarna ook de heer *F. van Deinse*, betoogen dat de eenige reden voor de niet inwilliging dezer aanvrage hun toescheen te bestaan in den voorgestelden termijn van teruggave. Zij wenschten dus de aanvragers thans nog te gemoet te komen, als zij genoegen nemen met den termijn van 13 jaren.

De heer *de Jonge van Ellemeet* betoogt het groote gewigt van het onderwerp, waaromtrent hij gaarne vooraf advies van *gedeputeerde staten zou inwinnen; hij vindt althans geen* vrijheid daarop aanstonds te beslissen.

De heer *van der Bilt* verklaart zich ten sterkste tegen de aanneming, hetwelk hij een zeer gevaarlijk antecedent zou achten.

Nadat nog eenige sprekers het woord gevoerd hadden, werd het amendement van den heer Hombach verworpen met 28 tegen 8 stemmen. (Vóór stemden de heeren van Eck, F. van Deinse, Blaaubeen, van Citters, Hoelands Janssen, Dronkers, Pierssens en Hombach.)

Daarop werd het voorstel van gedeputeerde staten, om op deze aanvrage afwijzend te beschikken aangenomen met 27 tegen 9 stemmen. (Van de heeren F. van Deinse, Hammacher, Blaaubeen, van Citters, Hoelands Janssen, Kakebeeke, Dronkers, Pierssens en Hombach.)

Vervolgens zijn met algemeene stemmen goedgekeurd de hiermede in verband staande voordragt van gedeputeerde staten tot wijziging der provinciale begrooting voor 1860, en na artikelsgewijze behandeling, ook het plan voor de te doene geldleening.

De voorzitter legt alsnu over een bij hem, staande de vergadering, ingekomen schriftelijk en behoorlijk ondersteund voorstel van den heer J. L. de Jonge, strekkende tot wijziging van art. 18 alinea 2, van het nog van kracht zijnde polderreglement. Hij stelt voor, om den voorsteller toe te laten tot de toelichting hiervan, in eene op morgen te houden zitting.

De heer *F. van Deinse* wenschte de behandeling thans nog te doen plaats hebben, waartegen de voorzitter echter zwarigheid meende te moeten maken, uit hoofde het nagenoeg middernacht was, en het hier een onderwerp geldt van hoog belang.

De heer *Fokker* vermeent dat het doel van den voorsteller even goed zal bereikt worden, wanneer hij wordt toegelaten tot de toelichting in de aanstaande zomervergadering. De verlangde wijziging heeft, meent hij, betrekking op het verbod om dijken te doen beweiden van 1 november tot 1 april, en dus zou de maatregel toch niet vóór 1 november 1861 effect kunnen sorteren.

De heer *J. L. de Jonge* betuigt zijn leedwezen, niet thans nog zijn voorstel te kunnen toelichten, omdat hij alsdan juist vermeende de gedeputeerde staten den tijd tot de zomervergadering konden hebben om het onderwerp te onderzoeken. In de gegevene omstandigheden ziet hij zich echter genoodzaakt zijn voorstel nu in te trekken.

Hiermede alle te behandelen onderwerpen afgeloopen zijnde, wordt besloten de verdere executie van al de genomene besluiten, even als het resumeren der notulen van de tegenwoordige zitting, op te dragen aan gedeputeerde staten.

De voorzitter sluit daarna deze najaarsvergadering der provinciale staten, in naam des konings.

Staten-Generaal.

TWEEDE KAMER.

Zitting van donderdag 8 november.

(Nader verslag.)

In deze zitting, waarin de heer mr. J. Dirks beëedigd en toegelaten is, zijn de algemeene beraadslagingen voortgezet over het wetsontwerp nopens de nieuwe *regterlijke inrigting.*

De heer *de Raadt* verklaarde slechts in algemeene trekken zijn gevoelen over de ingediende organisatie te zullen kenbaar maken. Hij wees er op, dat zucht tot bezuiniging het hoofddoel was geweest, waarom de grondwet eene nieuwe regterlijke inrigting had bevolen. Later was dit denkbeeld op den achtergrond geschoven, ja, zeer zelfs dat dit wetsontwerp kostbaarder dan het vroegere zal zijn; dit voorstel zal slechts eene besparing van f 120,000 te weeg brengen, indien men de bezoldiging der vaste ambtenaren van het openbaar ministerie en de emolumenten der kantonregters ter zijde stelt.

Hij is ook een voorstander van een zuinig beheer in ons staatshuishouding. Maar welke waren de resultaten der verschillende ontwerpen [illegible], die sedert 1848 door onderscheidene ministers zijn [illegible] het oog op bezuiniging? Geene [illegible], dat het stelsel van bezuiniging [illegible] in dit geval *moeijelijk toe te passen* [illegible] vraag toch, die zijns inziens op den voorgrond moet staan, is deze: *wat vordert het belang eener goede regtsbedeeling?* De wet, die thans behandeld wordt, is immers geene *financiële* wet. De *financiële bezwaren* wegen bij hem niet, ofschoon daarover in de gewisselde stukken ook is gehandeld.

Eene tweede aanmerking betreft de volledigheid der wet. Hoe is zoo; men mist daarin wel de regeling der militaire regtspleging, der conflicten, der vervolgingen, door het openbaar ministerie in belastingzaken in te stellen, enz., maar spreker kan berusten in de verklaring der regering, dat die regeling thans niet noodig is. Maar er is meer. Bij de nieuwe verdeeling der hoven, had hij ook eene nieuwe indeeling der arrondissementen en kantons gewenscht. Hij is van oordeel, dat de grondwet eene geheel nieuwe regterlijke organisatie bij ééne wet wil.

Spreker vereenigt zich met de opdragt der beregting van strafzaken in eersten aanleg aan de regtbanken, en met de uitbreiding van de regtsmagt der kantongeregten. Maar zal hij de [illegible] kunnen aannemen zonder eene nieuwe indeeling? Een derde punt is het cassatiestelsel; de tegenwoordige regeling acht spreker [illegible]. Hij is tegen het zuiver stelsel. Ofschoon art. 162 van de grondwet niet belet, dat de hooge raad zou kunnen zijn hof van appel, acht hij dit niet in het belang eener goede regtsbedeeling. Wat het getal hoven betreft, vraagt spreker, waarom zich *tot vijf* beperkt en niet een stap verder gegaan? Hij acht hooger beroep in strafzaken niet onnoodig, mits de collegien behoorlijk bezet zijn en gezorgd wordt voor eene goede instructie. Wil men appel, dan verlange men het in alle strafzaken, want het is eene anomalie in onze wet, dat appel van eene geldboete veroorloofd zij en niet van [illegible]. Spreker verklaart zich tegen de uitbreiding van de regtsmagt van den kantonregter, wat petitoire actien en [illegible] betreft. Hij hoopt dat de discussien zijne bezwaren zullen kunnen wegnemen, zoodat hij vóór de wet zal kunnen stemmen.

De heer *Heemskerk Az.* behandelt vier hoofdpunten: 1. de noodzakelijkheid om wijziging te brengen in de bestaande organisatie; 2. het cassatiestelsel, waaromtrent hij berusten wil in het vroegere votum der kamer. Hij is tegen het zuiver cassatiestelsel; de eenige aanbeveling daarvan is de symmetrie. In strafzaken zal het renvooistelsel alleen dienen om de preventieve gevangenis te verlengen. Hij verlangt toelichting van hetgeen de minister onder schending van het regt bedoelt. Hij wijst op de bepalingen der grondwet en de algemeene bepalingen van wetgeving, om aan te toonen, dat de hooge raad alleen schending van de geschreven wet *mag beoordeelen*; 3. *over de kantonregters* zal hij nu niet spreken; 4. de hoven. Voor appel in burgerlijke zaken zal men die niet willen behouden. Alles hangt dus af van de vraag: wil men appel in alle strafzaken? Als men geene hoven wil moet men tot de jury komen, waarvoor ons land niet rijp is. Spreker meent dat een tweeledig onderzoek, alle waarborgen voor goed regt geeft. De statistiek leert dat het werk en de kosten voor vijf hoven niet te groot zullen zijn.

Omtrent [illegible] verlangt hij opheldering. Ten eerste [illegible] de verdeeling der arrondissementen en kantons [illegible] zal geschieden. Naar aanleiding van art. [illegible] vereischten om tot lid der regterlijke magt te worden benoemd zijn opgesomd, doet hij de vrees kennen dat [illegible] personen benoemd zullen worden. Spreker [illegible] wenscht te weten, wanneer de wet op [illegible] zal worden ingediend. Eene tweede aanmerking betreft de procedure. Hij had eene gelijktijdige herziening van het wetboek van burgerlijke regtsvordering en strafvordering verlangd.

De heer *van der Veen* verklaart zich tegen de wet; er wordt geene bezuiniging verkregen, noch voor den staat, noch voor de justiciabelen; hij is voor mutueel appel en verlangt wegvalling van alle hoven. Ook heeft hij bezwaar tegen de regeling van het wachtgeld voor uitvallende ambtenaren, dat zijns inziens [illegible] zijn met het tractement.

De heer *van Asch van Wijck* heeft de wet met genoegen gelezen wat de burgerlijke regtspleging aangaat, maar men mist [illegible] hervorming in de strafregtspleging. De gebreken [illegible] liggen voornamelijk in de burgerlijke regtsvordering. [illegible] van zaken bij een collegie zal geene [illegible] bevorderen. Hij kan niet inzien, waarom [illegible] wordt ingekrompen en kan zich evenmin vereenigen met de uitbreiding van de regtsmagt van den kantonregter. [illegible] volgens deze wet zijn karakter; de arrondissements[illegible] de gewone regter zijn.

Wat de [illegible] van onze strafregtspleging betreft, in verband met de [illegible], der regtsmagt van de arrondissements[illegible] spreker in het breede zijne bezwaren [illegible] het onderscheid tusschen [illegible] en [illegible]; hij is een voorstander van appel in strafzaken, maar niet ten koste van een degelijk onderzoek in eersten instantie. Bij vergelijking met het bestaande, ziet hij geene verbetering in het voorgedragen ontwerp; en vraagt waarom 5 hoven genomen en niet 3? Deze wet moet duurzaam zijn en geene overgangswet.

De heer *van Eek* acht het tegenwoordige tijdstip gunstig om eene regterlijke organisatie tot stand te brengen. Beantwoordt de voordragt echter aan de vereischten? Neen; maar dat kan ook niet. Gedeeltelijk hangt dit af van de priesters, die in den tempel van Themis komen, en daarvoor is eene wet op het hooger onderwijs noodig. Een middel om goedkoop regt te krijgen, ligt in eene afschaffing van vele drukkende belastingen; zoo als registratie regt, enz. Wanneer deze wet geene betere middelen aan de hand geeft om goed regt te bekomen, dan ligt de schuld aan de meerderheid der kamer, die cassatie wil; in die omstandigheid geeft het ontwerp, wat het geven kan. Hij hoopt dat eene andere wet tot eene betere regeling der regtbanken en der bezoldigingen gelegenheid zal geven. *Hij is voor* het hooger beroep in civiele zaken en bestrijdt in dit opzigt den heer *Wintgens. Hij vereenigt zich met het stelsel van 5 hoven* en wil liever eene transactie dan geene organisatie. Hij is ook *vóór cassatie wegens schending van het regt, het doel der cassatie* is het verkrijgen van eenheid door het regt, en dit zal daardoor beter bereikt worden. Hij hoopt dat bij de andere wet ook eene betere regeling der kantongeregten en der bezoldiging van het personeel zal plaats hebben. De uitbreiding hunner regtsmagt keurt hij goed. Den minderen stand moet ook gelegenheid kunnen gegeven worden zijn regt te handhaven. Hij keurt eveneens goed dat ook thans de vonnissen der kantonregters aan cassatie zullen onderhevig zijn. Dat is een uitvloeisel der grondwet, die bepaalt, dat de hooge raad toezigt houde op alle vonnissen.

Het hooger beroep in strafzaken geeft veel meer waarborgen dan ééne instantie. Spreker verklaart zich voorts tegen eene jury, maar vóór vaste ambtenaren van het openbaar ministerie, terwijl hij zich, wat bezuiniging in dezen betreft, geheel vereenigt met het stelsel van den heer de Raadt.

De heer *Cool* wenscht slechts een paar opmerkingen te maken over de wijze van benoeming der regterlijke ambtenaren bij de arrondissements regtbanken en over het financiele gedeelte, wat de tractementen betreft. Hij beklaagt den minister, die eene *keuze moet doen uit sollicitatien, en die geene voordragten te* zijner voorlichting zal ontvangen. Hij betoogt dat karige bezol*diging ten gevolge zal hebben, dat wel de meest gegoeden, maar* niet de bekwaamsten tot regterlijke ambtenaren zullen worden *gekozen. Hij ontwikkelt vervolgens zijne zienswijze omtrent* de noodzakelijkheid, dat de kantonregter in sommige gevallen *veroordeelingen tot cellulaire gevangenis kunne uitspreken.*

De beraadslagingen werden daarop verdaagd tot den volgenden morgen ten 11 ure, wanneer de minister van justitie aan het woord is.

In die zitting werd nog rapport uitgebragt op het adres van het muzijkgezelschap Uit kunstliefde te Middelburg, waarvan wij reeds in ons vorig nommer melding hebben gemaakt en waaromtrent wij in het volgend nommer een uitvoerig overzigt naar aanleiding van het bijblad hopen mede te deelen.

Zitting van vrijdag 9 november.

De *minister van justitie* heeft in eene uitvoerige rede, die bijna de geheele zitting voortduurde, het wetsontwerp op de nieuwe regterlijke inrigting verdedigd. Hij begon met de opmerking, dat hij, met het oog op het vergevorderd saizoen en de vele belangrijke werkzaamheden die de kamer wachten, het terrein der algemeene discussie niet zoude uitbreiden, maar zich bepalen tot de regtvaardiging van het algemeen karakter der wet, wat betreft de organisatie der *burgerlijke regtspleging*; *de strafregtspleging* zou hij behandelen bij art. 59, waarin het stelsel opgesloten is. *Hij brandde van verlangen ook den strijd daar*over te voeren, want het was de levensvraag van deze wet. De *minister zou alleen een enkel woord over de strafregtspleging* spreken, voor zoo ver die in verband stond met de burgerlijke. Hij zal ook andere ondergeschikte punten bij deze beraadslaging ter zijde laten. Bij de organisatie der burgerlijke regtspleging, staat voorop de dilatoire exceptie, door den heer Wichers voorgesteld. Acht jaren geleden had de heer Groen van Prinsterer gezegd: neem uit het 5e additioneel art. der grondwet de bepaling omtrent de regterlijke organisatie en laat die zaak eenige jaren rusten. Dit is niet geschied, en het gebod van de grondwet is imperatief; bovendien is de zaak meer dan rijp. Onderscheidene andere redenen bestaan om eene organisatie wenschelijk te maken. Dat staat bij hem vast, dat als men stabiliteit in ons regtswezen verlangt, zij vóór alles moet worden tot stand gebragt. Eene bloote vermindering van het getal hoven intusschen is volstrekt niet de hand slaan aan de zaak.

De minister treedt nu in een uitvoerig betoog, dat het 5de add. art. der grondwet niet bedoelt het bestaande door geheel iets nieuws te doen vervangen; art. 162 dier wet beveelt volstrekt niet met het bestaande te breken, in tegendeel het beveelt het behoud met verbetering. De minister geeft eene schets van de plannen tot organisatie na 1838, ten be ooge dat men alleen de groote weelde der 11 hoven wilde doen ophouden; bezuini*ging was echter onuitvoerbaar. De verschillende proefnemin*gen mislukten; maar uit de stemming van 27 mei 1859 bleek dat de *meerderheid* de hooge *raad* niet als hof van appèl wilde doch wel als hof van cassatie wil behouden. Dat votum was geene bloote uiting van een gevoelen, dat men ter zijde kon stellen. Het moreel gezag daarvan was door zijn voorganger en door de minderheid erkend. Het had welligt nog eene wijdere strekking, dat in de bedoeling lag om nevens den hoogen raad afzonderlijke collegien van appèl te hebben. Sedert 1850 stonden toch twee strijdige elementen tegenover elkander: de hooge raad hof van appèl in burgerlijke zaken, of provinciale hoven en de hooge raad als hof van cassatie. Die strijd is beëindigd door het votum van 27 mei, geheel strookende met des ministers overtuiging, die geen ander stelsel hier zou verdedigen.

Zijn gevoelen omtrent het cassatiestelsel staat in het bijblad gedrukt; hij kan er niets bijvoegen. In antwoord aan den heer van Goltstein betoogt hij dat cassatie wel degelijk ook in een klein land past, want het doel daarvan was eenvormige toepassing der wet, om zoo doende tot regtszekerheid te komen, en dit is niet te verkrijgen dan door eene uitspraak over de zuivere regtskwestie, afgescheiden van de feiten. Cassatie bestaat in Belgie, Beyeren, Hessen, landen die of kleiner of even groot zijn. Hij betoogt voorts dat de hooge raad toezigt moet houden, overeenkomstig den wil der grondwet de eenige waarborg voor een goed toezigt in cassatie gelegen is, maar is dit waar, dan moet dat toezigt zich ook uitstrekken over de geheele regtspraak en alzoo over de vonnissen van groote en kleine zaken. De minister bestrijdt het gevoelen van hen, die beweren dat zijn stelsel geen cassatiestelsel was; 1. omdat de hooge raad ook regt zal doen ten principale; 2. omdat hij vonnissen zou kunnen vernietigen wegens schending van het regt; 3. omdat thans alle vonnissen vatbaar zullen zijn voor cassatie.

Na de uiteenzetting dier drie punten gaat de minister over tot het civiel appel. Wanneer het eene waarheid is, dat de hooge raad moet zijn hof van cassatie, dan moeten er ook afzonderlijke collegien zijn, regt sprekende in appel, anders moet men, òf dat appel wegnemen, òf opdragen aan de regtbanken en alle zaken in eersten aanleg bij den kantonregter brengen. *Hij weet* niet of afschaffing van het civiel appel ooit in eenig land be*proefd is; zelfs in de revolutietijden in Frankrijk is het nooit* afgeschaft, toen vrijheid, gelijkheid en broederschap op den *voorgrond stonden. Het kan ook niet zijn, want waar zou het* heen, wanneer er geen herstel voor dwaling in de feiten mogelijk is? De *minister* bestrijdt vervolgens de meening van den heer Wintgens, die het rekwest-civiel in plaats daarvan wilde stellen en betoogt breedvoerig dat dit middel, thans een buitengewoon middel van herstel, een slecht werkend palliatief zou zijn en in de daad niets anders dan een vermomd appel. Eveneens bestrijdt hij het zoogenaamde mutueel appel; hij acht het in strijd met het belang der justiciabelen en den eerbied van het gezag der regterlijke uitspraken; dat gezag zal daardoor verzwakt worden; opeenstapeling van werkzaamheden en geene bezuiniging zullen daarvan het gevolg zijn. Het is in strijd met het gronddenkbeeld van appel, dat beroep op een hooger regter wil; de regter zal de censuur van een hooger geplaatst collegie erkennen, niet van zijns gelijke. Het mutueel appel bestond in Frankrijk in de revolutionnaire tijden, maar het verdween spoedig. In strafzaken bestond het in Frankrijk tot in 1856, maar toen is het ook afgeschaft.

De minister bespreekt daarna de financiele uitkomsten van de vermindering van het *getal hoven. Werkt die bezuiniging* niet geheel, dan is dit de schuld van nieuwe elementen, die in de *wet zijn gebragt, zoo als bijv. de verhooging der tractementen* van kantonregters en griffiers met wegvalling der emolumenten, *aanstelling van vaste ambtenaren van het openbaar ministerie* bij de kantongeregten, enz., maar zijn die uitgaven nuttig, dan *kan men niet beweren dat er niet bezuinigd wordt.*

Hij bestrijdt de meening van hen, die beweren, dat de vermindering der hoven nadeelig zou zijn voor de justiciabelen, en betoogt dat de regel dat de regter in de nabijheid moet wonen, niet absoluut kan worden toegepast en ook bij een burgerlijk appèl geen volstrekt vereischte is. Ook in strafzaken is getuigenverhoor in appel geen regel, en hij ziet niet in, waarom men nu voor enkele gevallen elf hoven zou moeten behouden. Hij toont aan dat in Frankrijk slechts 27 hoven voor 36 millioen inwoners zijn, in Belgie 3 hoven met 4 millioen, in de Rijnprovincien slechts één hof van appel; daar worden geene klagten gehoord over den te grooten afstand. Hij wederlegt de meening dat alle hoven gestadig werk moeten hebben.

Over de noodzakelijkheid van het bestaan van regtbanken en kantongeregten bestaat geen strijd, maar wel tegen de uitbreiding hunner competentie. De minister betoogt dat het criterium van hetgeen men verstaat onder gewonen regter is, dat hij wel *heeft een minimum, maar geen maximum van competentie.* Wil men nu den kantonregter maken tot den zoogenaamden conci*liateur? Hij moet dan geene regtsmagt bezitten.* Sedert 1790 zijn evenwel de vrederegters altijd regters geweest, terwijl de *mogelijkheid bij deze wet volstrekt niet wordt uitgesloten,* dat de kantonregter partijen zal kunnen bevredigen. In Frankrijk was de vrederegter *regter in kleine zaken, en in de landen* die de fransche organisatie hebben overgenomen, is hunne competentie aanmerkelijk uitgebreid: dit is in Frankrijk eveneens het geval, hoezeer niet in die mate, maar bij elke vergadering der departementale raden dringt men op uitbreiding dier competentie aan; de minister wijst op Hessen, Beijeren, Belgie en Sardinie, waar de competentie van den kantonregter tot f 500 is uitgebreid. Hij betoogt de noodzakelijkheid dier uitbreiding op deze gronden: 1. het belang der justiciabelen, die meer bij zoodanigen regter dan bij den collegialen regter belang hebben; 2. uit de noodzakelijkheid van vereenvoudiging der procesvormen. In vele zaken is bij het bestaan van vele vormen spoedig regt onmogelijk en staat gelijk met feitelijke regtsweigering. In Engeland heeft men dit denkbeeld slechts onvolkomen door de graafschapsgeregten verwezenlijkt. Die zaken behooren dus bij den kantonregter, waar de waarde van het onderwerp in geschil niet toelaat ze voor de regtbanken te brengen; ten tweede, spoedvereischende zaken, en ten derde, die waarbij lokale kennis vereischt wordt. Als maatstaf der competentie is *f 300* aangenomen, en wel daarom, omdat het in dat geval meestal zaken geldt, waarvan het gewigt niet in verhouding tot de *kosten zou staan, indien men ze bij den hoogeren regter brengt,* terwijl ook niet uit het oog mag worden verloren, dat de grens van het *getuigenbewijs in de meeste gevallen tot f 300* is beperkt.

Ten slotte merkt de minister omtrent dit punt op, dat reeds sedert 1850 zoodanige uitbreiding was voorgesteld en hij nooit ernstige oppositie had gehoord.

De minister erkent dat er bezwaren aan de uitbreiding der competentie verbonden zijn, maar het belang der justitiabelen moet het zwaarst wegen. Bij vereenvoudiging der procedure bij de regtbanken zou het zelfde doel niet bereikt worden, terwijl de statistiek leert dat in de meeste gevallen van de vonnissen der kantonregters geen appel is aangeteekend: slechts voor 8½ pct. der vonnissen wordt geappelleerd. De minister ontkent de juistheid van het ongunstige oordeel dat in den regel over de kantonregters wordt uitgesproken. In Frankrijk zijn de vrederegters geheel andere personen, gewezen klerken, schoolmeesters, apothekers, enz. Mogt het waar zijn, dat dit oordeel juist is, dan zal lééne vermeerdering der tractementen de voorgestelde onafzetbaarheid en opdragt uitsluitend aan juristen, goede

middelen tot verbetering zijn. Hij stelt zich voor bekwame jongelieden door middel van het griffierschap tot goede kantonregters te zullen vormen.

De algemeene verbetering der tractementen zal geen middel zijn om practische mannen te verkrijgen; goede ambtenaren moeten in de magistratuur worden aangekweekt. Bij verbetering van het hooger onderwijs zal de doctorsgraad ook alleen dienen te worden gegeven, aan hen, die dat verdienen. Die nieuwe regeling van het hooger onderwijs zal daarin eenige verbetering kunnen brengen: de wet op dat stuk is een onderwerp van zorg der regering. (gelach.) De verbetering van de tractementen voor de kantonregters en leden der regtbanken kan in de latere wet tot indeeling der kantons worden behandeld. Die indeeling kon bij deze wet niet plaats hebben; zij is gebaseerd op de werking der competentie en van de appellabiliteit.

Ten slotte beantwoordt de minister den heer Heemskerk Az., die de wetboeken van regtsvordering en strafvordering te gelijk met deze wet tot stand wil hebben gebragt. De minister is van oordeel dat eer die veel omvattende wetten ontworpen, die bij den raad van state en bij de kamers behandeld zijn, veel tijd kan verloopen; moet inmiddels de organisatie onaangeroerd blijven dan zou de demoraliserende toestand, die bestaat, zeer ten nadeele van het algemeen verlengd worden. In allen gevalle kan de kamer beoordeelen, of de invoering der regterlijke organisatie wachten moet tot na eene herziening van die wetboeken, dan wel tot na dat des noods de invoering van enkele partieele wijzigingen zal hebben plaats gehad; dit laatste hoopte de minister.

De heer *Wintgens* kwam hierna op zijne bezwaren terug Hij betoogt 1. dat daar organisatie der strafregtspleging een hoofdbeginsel dezer wet was, dit punt hier en niet bij art. 59 moest worden behandeld; 2. het verkeerde en onwetenschappelijke van appel in strafzaken; 3. dat additionneel art. 5 der grondwet bedoelde eene geheel nieuwe regterlijke organisatie; 4. dat de hooge raad moest zijn hof van appel; 5 dat de strekking van zijn advies niet was afschaffing van het civiel appel; 6. het verkeerde van cassatie wegens schennis van het regt; 7. de weinige arbeid der hoven van appel; 8. de te groote uitbreiding der regtsmagt van de kantonregters, die hun karakter verliezen.

Spreker was van oordeel dat, alvorens tot de artikelen over te gaan, men eerst eenstemmig moest zijn over de hoofdbeginselen, waarop de verschillende artikelen waren gebaseerd, als 1. of de contentieuse regtsmagt der kantonregters zou worden uitgebreid; 2. of de regtbanken in eerste instantie zouden oordeelen over alle misdrijven, behalve die waarvan kennisneming aan den hoogen raad en den kantonregter was opgedragen; 3. of er hoven zouden zijn; 4. of aan den hoogen raad eene beslissing over regtschennis zal worden gegeven. Hij meent dat die vraagpunten vóór de behandeling der achtereenvolgende artikelen behooren te worden uitgemaakt.

De beraadslaging wordt daarna verdaagd tot zaturdag.

Zitting van zaturdag 10 november.

De heer *van Goltstein* kon zich wel vereenigen met het gevoelen van den heer Wintgens om de hoofdpunten van het wetsontwerp afzonderlijk te behandelen. Hij komt terug op de geschiedenis van het 5de additioneel artikel der grondwet, ten betooge dat eene grootere hervorming in de bedoeling lag. Van de vroegste tijden af was ééne instantie regel; twee eene uitzondering; drie waren er nooit. Dat is eene uitheemsche instelling. Spreker kwam terug op het votum van het vorige jaar, betreffende den hoogen raad als hof van cassatie. Dat votum bedoelde, volgens spreker, alleen, dat er zij een hof van cassatie dat aan zijne bestemming kan voldoen. Met het begrip van cassatie, door den minister gegeven, kon spreker zich ook niet vereenigen. Immers, regtspraak ten principale is een element, vreemd aan een zuiver cassatiestelsel. Regtszekerheid zal even min verkregen worden door vernietiging wegens regtschennis: eenvormigheid wordt slechts verkregen door gelijkmatige toepassing der wet. Art. 162 der grondwet spreekt bovendien van wetten en niet uitspraken, strijdig met het regt. Spreker gelooft niet dat alle vonnissen aan de censuur van den hoogen raad behooren onderworpen te zijn. Hoe ver de vernietiging moet gaan, wordt echter overgelaten aan de wet. Daarom moeten niet alle, zelfs de geringste vonnissen, voor cassatie vatbaar zijn. De „chambre de requêstes" in Frankrijk is juist een middel, om de te vele voorzieningen te temperen.

De heer *Wichers* zegt dat eene péremptoire en dilatoire exceptie geheel verschillend van natuur en werking zijn, en dat dus zijne dilatoire exceptie, door de péremptoire des ministers niet is vernietigd. Verdeeling van arbeid, zoo als de heer Wintgens wil, toegepast op de hoven, is ongerijmd; dat is alleen op fabriekwerk toepasselijk. Het voorbeeld van Frankrijk bewijst hierin niets. Daar is de regtbank instructeur van het proces en wijst dadelijk ongemotiveerde vonnissen. De wezenlijke tijd om de regterlijke organisatie in het leven te roepen, is nog niet gekomen. Men lette slechts op het groote verschil van gevoelen, dat uit de discussien is gebleken. Meerdere eenstemmigheid om zedelijke kracht te bevorderen, is daartoe noodig.

De heer *van der Veen* bespreekt nog nader het mutueel appel, en gelooft dat dit het middel is, om zoo doende tot vereenvoudiging en bezuiniging te komen; hij beweert dat het gezag van regterlijke uitspraken niet kan afhangen van den titel des regters, ter bestrijding van de meening des ministers, die van oordeel was, dat de regter in appel altijd van hooger rang moest zijn.

De heer *van der Linden* zal niet spreken over den hoogen raad als hof van appel of als hof van cassatie. In 1855 reeds was het laatste door de meerderheid der kamer in beginsel aangenomen, en vijf jaren geleden waren wij even ver als nu, door de schuld van ministers, die eene portefeuille aanvaardden, met eene overtuiging in strijd met het gevoelen van de meerderheid der kamer. Hij zal niet spreken over het crimineel appel of over de behandeling van criminele zaken. Dit wetsontwerp is beneden hetgeen men van den minister verwachtte. Hij had eene nieuwe schering verwacht. Waar zijn toch de militaire regtspleging, de conflicten, de regeling van den regtsbijstand en zoo veel meer, dat in deze wet had behooren te zijn opgenomen? Goed regt is een vereischte, zegt men; maar wordt er dan in Nederland zoo slecht regt gesproken? Hangt het af van het personeel of van de inrigtingen?

Goedkoop regt. Wat al te goedkoop is, is meestal niet te best. Het dure spruit voort uit de rekeningen der praktizijns en uit de belasting, die het land heft. Men lette slechts op de kosten voor zegel en registratieregten gevorderd. Te regt is geklaagd over de beunhazerij, die de menschen tot processen aanspoort; velen willen dit zien afschaffen. Maar wil men dan een goeden barreau, dan moet men dien ook goed betalen. De zaken gaan thans even snel en goed als vroeger. Men vereenvoudige evenwel de procesvormen en verminderen zegel- en registratiekosten, als men wel wil doen. Spreker behandelt voorts de uitbreiding der bevoegdheid van de kantonregters in civiele zaken, waarvoor hij zich verklaart. Twee systemas staan hier tegen elkander over; het eerste is het fransche systeem, met concentratie van regtspraak. Spreker acht dit nadeelig voor de justiciabelen. Het tweede systeem maakt den regter toegankelijk voor de justiciabelen. Spreker helt over tot het gevoelen, om den kantonregter tot gewonen regter te maken. Maar dan moet ook die lagere regter regt spreken en niet zijn conciliateur, maar moet bovenal ophouden te zijn hulp-officier van justitie. Spreker kan zich niet vereenigen met de klagt over slechte regtspraak der kantonregters en bewijst dit uit de weinige appellen van de vonnissen der kantonregters en uit de weinige vonnissen in het belang der wet gecasseerd.

De *minister van justitie* beantwoordt nog de verschillende sprekers. Hij bespreekt de exceptie door den heer Wichers voorgesteld en houdt die voor péremptoir, omdat volgens dien spreker de hoofdbeginselen der tegenwoordige organisatie zonder wijziging zouden blijven. Men zou dan, ter voldoening aan add. art. 5 der grondwet slechts behoeven eene wet te maken, bepalende: „de bestaande organisatie wordt gehandhaafd." De tijd tot daarstelling eener regterlijke organisatie is nu daar. Ten opzigte van één punt is ten minste geene dispariteit; dat de hooge raad zij hof van cassatie: de kamer beslisse dus over de andere beginselen. Hij ziet niet in dat de vraag over het crimineel appel niet bij art. 59, maar juist hier zou moeten worden beslist. De vraag, ontleend aan additionneel art. 5 der grondwet, is, waarin moet de hervorming bestaan? Hij komt terug op de grieven tegen de bestaande organisatie. In de eerste plaats waren die de weelde van het getal hoven, later eerst de oorlogsverklaring tegen den hoogen raad, als hof van cassatie Het toezigt van den hoogen raad, zal het stelselmatig zijn, kan niet uit twee heterogene bestanddeelen bestaan, appel en cassatie. Koloniale regtspraak en regtspraak tegen den staat als gedaagde liggen daar buiten. Twee beginselen was hij steeds toegedaan. Cassatie en appel in strafzaken. Na rijp beraad, is hij van de toepassing van een beginsel. regtspraak ten principale, in stede van het zuiver renvooi-stelsel afgeweken, maar dit is niet inconsequent De jurisprudentie van den hoogen raad is geen bindende regel; zij heeft slechts moreel gezag, en dus kan het gevoelen van den heer van Goltstein, in dit opzigt, niet opgaan.

De minister komt terug op het woord *wet* in art. 406 burgerlijke regtspleging, en gelooft dat daaronder niet uitsluitend moet worden verstaan: de duidelijke bepaling eener nederlandsche wet; *alle* vonnissen moeten aan de censuur van den hoogen raad worden onderworpen. De minister repliceert nogmaals het gevoelen van den heer van der Veen over het mutueel appel. Hij beaamt zeer veel van hetgeen de heer van der Linden heeft gesproken en verklaart een voorstander van eene militaire regtspleging, zamenhangende met de burgerlijke, berustende op het zelfde beginsel, te zijn. De daartoe strekkende wet is dus eene burgerlijke, niet te pas komende bij eene regterlijke organisatie, even min als de regeling der conflicten. De regtsbijstand is een onderwerp van procesorde, maar minder behoorende tot de regterlijke inrigting. Het zal moeijelijk zijn het ideaal van den unicus judex, als regter van alle zaken in eerste instantie, te verwezenlijken. Waar toch die menigte uitstekende, goed bezoldigde regters te vinden? zelfs in Engeland heeft men niet in den alleenregter al die waarborgen gevonden, maar in de meeste gevallen aan dien regter eene jury van vijf leden toegevoegd.

De minister is het eindelijk eens met den heer van der Linden, dat de kantonregter niet moet zijn hulpofficier van justitie. Bij de herziening van het wetboek van strafregt moet op die anomalie gelet worden.

De algemeene beraadslagingen worden daarop gesloten.

Art. 1 *van het ontwerp.*

De heer *Wintgens* stelt als motie van orde voor, om in plaats van art. 1, met art. 41 (van de regterlijke magt in het bijzonder; § 1 van den kantonregter) te beginnen. Zoo doende komt de kamer dadelijk in het fonds der zaak. Meer logisch is het eerst te bepalen, wat de regtbanken te verrigten zullen hebben, en dan de vereischten voor de regterlijke ambtenaren aan te duiden.

De heer *van Lijnden* kan zich met dit gevoelen niet vereenigen. De eerste afdeeling staat, als ware het, op zich zelve.

De *minister van justitie* is deze laatste meening toegedaan. Hij ziet niet in, waarom de beraadslaging over de 2de afdeeling die der 1ste zou moeten voorafgaan. Hij trekt daarbij in twijfel of art. 63 van het reglement van orde zoodanige wijze van discussie toelaat.

De heer *Wintgens* meent dat door zijn voorstel niets gepræjudicieerd wordt.

De *minister* betoogt echter dat dit wel het geval zou zijn, terwijl de heer *Mackay* gelooft dat het beter is de beraadslaging geleidelijk van af art. 1 te doen plaats hebben. Nadat de heer *Wintgens* zijne motie nog na er verdedigd had, werd zij verworpen met 45 tegen 15 stemmen.

Vóór: de heeren van Twist, van Bosse, Blom, van Asch van Wijck, Hugenholtz, van Hoëvell, Wybenga, Meylink, Wintgens, Poortman, van der Veen, van Goltstein, de Brauw, Heemskerk Az. en Begram.

Art. 1 van het ontwerp komt alsnu in beraadslaging.

De heer *van Eck* vraagt of de administratieve regtspraak niet voorloopig bij den burgerlijken regter kan worden gebragt. Zonder die opdragt toch kan de burgerlijke regter niet alle geschillen tot zich trekken. Hij betoogt dat de regterlijke magt dikwijls had geoordeeld over administratieve geschillen, waar het schade en vergoeding betrof.

De *minister van justitie* gelooft dat er eene administratieve regtsmagt noodig is; de regter moet niet getrokken worden op het terrein van de uitvoerende magt. De grondwet erkent in art. 128 geschillen van bestuur en wil eene afzonderlijke wet daarvoor. Art 1 kan bovendien niet uitmaken, dat de regterlijke magt over handelingen der uitvoerende magt beslisse. Dat de regterlijke magt niet mag treden op het terrein van het uitvoerend gezag, is ook de leer van den hoogen raad.

De artt. 1, 2 en 3 worden daarop zonder discussie aangenomen. Over art. 2 (de zaak der hoven) wordt gestemd, met dien uitslag dat 51 leden zich daar vóór en 8 zich er tegen verklaren, zijnde de heeren de Brauw, Duijmaer van Twist, van Bosse, Thorbecke, Wintgens, Poortman, van der Veen en van Goltstein.

De beraadslaging wordt geopend over de tweede afdeeling (van het openbaar ministerie.)

De heer *van der Linden* wenscht, dat in de wet duidelijk zij uitgedrukt, wat het karakter van het openbaar ministerie moet zijn, namelijk *gens du roi* of *gens de la loi*. Hij ziet tegenspraak in art. 5 met art. 6. Hij vraagt of het openbaar ministerie onder de bevelen van den minister van justitie zal moeten staan? In dat geval kan de minister de strafwet schorsen, en dan bedekt men het openbaar ministerie met den schijn van onafhankelijkheid en zelfstandigheid, terwijl het inderdaad afhankelijk zal zijn. De minister van justitie — zegt hij — zal toch niet ontkennen, dat vroeger wel eens bevel is gegeven, bv. drukpersdelicten alleen te vervolgen op hooger last. Nu moet het stelsel openhartig in de wet zijn uitgedrukt, en wil men een onafhankelijk openbaar ministerie, dan moet art. 6 vervallen. Hij vraagt vervolgens: moet het openbaar ministerie den staat représenteren en optreden als deze een civiel proces voert? waarom is dat punt niet geregeld? En waarom is de bepaling weggelaten, dat de regterlijke magt bevoegd is eene vervolging te bevelen, daar waar het openbaar ministerie dit nalaat.

De heer *de Brauw* betoogt dat art. 6 uitmaakt dat de ambtenaren van het openbaar ministerie zijn *gens du roi* en dus dienaren van de kroon; zij moeten dit zijn, want zij zijn ook met *uitvoering* belast. De minister kan bevelen op zijne verantwoordelijkheid een misdrijf niet te vervolgen. Het ligt ook in art. 163 der grondwet, waarin niet bepaald is dat de ambtenaren van het openbaar ministerie voor het leven benoemd zijn, dat zij zijn dienaren van de kroon.

De *minister van justitie* is van oordeel dat het hier geldt een vraagstuk van theorie, want in de praktijk bestaat nergens eene organisatie, volgens welke de ambtenaren van het openbaar ministerie niet zijn *gens du roi*, dienaren van de uitvoerende magt. Alleen in de revolutionnaire tijden in Frankrijk waren zij onafzetbaar. Onafzetbaarheid, behalve waar het geldt den procureur-generaal bij den hoogen raad, is in strijd met den geest van de grondwet. De minister ziet geen strijd tusschen art. 5 en 6. Art. 5 verpligt het openbaar ministerie niet tot vervolging van elk strafbaar feit, maar zegt dat de vervolging tot zijne attributen behoort. Naast een verantwoordelijk minister kan het openbaar ministerie niet onafzetbaar zijn. Het is belast met de uitvoering van wetten op judicieel terrein en moet ook zorgen voor de uitvoering van vonnissen. Het is dus een deel van de uitvoerende magt. De minister moet in het publiek belang het regt hebben den last tot niet-vervolging te verstrekken.

De minister is van oordeel dat er waarborgen moeten zijn, dat het openbaar ministerie zijne taak vervulle, en daarom moet het niet onafzetbaar zijn, want de regterlijke magt kan niet voorzien in alle verzuimen, en er bestaan te veel nuances van achteloosheid om een waarborg voor een onafzetbaar openbaar ministerie te vinden in de bepaling dat de hooge raad bij arrest de afzetting van een regterlijk ambtenaar kan bevelen. De minister is in het onzekere of de heer van der Linden dan ook een onafzetbaar openbaar ministerie wil. Het openbaar ministerie moet niet in civiele zaken voor den staat optreden; dat ligt niet in zijn' werkkring, en de staat zal er beter bij varen als hij moeijelijke procedures aan doorkneede pleitbezorgers toevertrouwt.

De heer *van der Linden* repliceert kortelijk. Hij heeft niet gesproken van onafzetbaarheid van het openbaar ministerie. Hij ziet intusschen geen verbod daartegen in de grondwet. Ofschoon de grondwet geen gewag maakt van de onafzetbaarheid van den kantonregter, neemt de minister die echter in zijn ontwerp op. Waarborgen voor pligtverzuim zouden hier even goed bestaan, als waar het een regter geldt. Hij komt terug op den zin van art. 5 van het ontwerp en meent dat de kroon de strafwet niet ter zijde moet kunnen schuiven. Wil men het openbaar ministerie van de regering afhankelijk maken, dan stelle men het beginsel van art. 5 beter in het licht. Hij beroept zich op het gezag van Jonas Daniel Meijer, ten betooge dat het openbaar ministerie in civiele zaken voor den staat moet optreden. Hij kan zich niet vereenigen met het karakter van het openbaar ministerie, dat alleen dan de strafwet behoort te handhaven, als de minister van justitie geen last tot het tegendeel geeft.

De *minister van justitie* verdedigt nog nader het verband tusschen de artt. 5 en 6. Hij betoog dat de woorden: „het openbaar ministerie is belast met de vervolging van alle misdrijven" niet uitdrukken eene verpligting voor het openbaar ministerie maar alleen eene bevoegdheid geven.

De algemeene beraadslagingen over deze afdeeling worden daarop gesloten en de verdere discussien verdaagd tot aanst. maandag.

SNELPERSDRUKKERIJ VAN DE GEBROEDERS ABRAHAMS.